

บทที่ 8

ราชธรรมกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย

รายการการเรียนรู้การสอนบทที่ 8

1. บททั่วไป
2. ราชธรรมว่าด้วยการให้ทาน
3. ราชธรรมว่าด้วยศีล
4. ราชธรรมว่าด้วยการเสียสละ
5. ราชธรรมว่าด้วยความซื่อตรง
6. ราชธรรมว่าด้วยความอ่อนโยน
7. ราชธรรมว่าด้วยความมีเดช
8. ราชธรรมว่าด้วยความไม่โกรธ
9. ราชธรรมว่าด้วยไม่เบียดเบียนประชาชนให้เดือดร้อน
10. ราชธรรมว่าด้วยความอดทน
11. ราชธรรมว่าด้วยความหนักแน่นในธรรม

จุดมุ่งหมายของบทที่ 8

1. อธิบายได้ว่าการให้ทานจำเป็นต่อการปกครองบ้านเมืองอย่างไร
2. อธิบายได้ว่าการรักษาศีลห้าจำเป็นต่อนักปกครองอย่างไร
3. อธิบายได้ว่าการเสียสละจำเป็นต่อการปกครองบ้านเมืองอย่างไร
4. อธิบายได้ว่าความซื่อตรงจำเป็นต่อการปกครองบ้านเมืองอย่างไร
5. อธิบายได้ว่าความอ่อนโยนจำเป็นต่อนักปกครองอย่างไร
6. อธิบายได้ว่าความมีเดชจำเป็นต่อการปกครองบ้านเมืองอย่างไร
7. อธิบายได้ว่าความไม่โกรธจำเป็นต่อการปกครองบ้านเมืองอย่างไร
8. อธิบายได้ว่าการไม่เบียดเบียนประชาชนให้เดือดร้อนจำเป็นต่อการปกครองบ้านเมืองอย่างไร
9. อธิบายได้ว่าความอดทนจำเป็นต่อการปกครองบ้านเมืองอย่างไร
10. อธิบายได้ว่าความหนักแน่นในธรรมจำเป็นต่อการปกครองบ้านเมืองอย่างไร

บทที่ 8

ราชธรรมกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย

8.1 บททั่วไป

ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงวางหลักธรรมสำหรับพระราชผู้ปกครองแผ่นดินไว้ 3 ประการ คือ ทศพิธราชธรรม จักกวัตติวัตร และราชสังคหวัตถุ หลักธรรมทั้งสามนี้ จำเป็นสำหรับพระราชที่ปกครองบ้านเมือง แต่ในโลกเราทุกวันนี้ดูเหมือนพระเจ้าแผ่นดินที่มีอำนาจปกครองบ้านเมืองแทบจะไม่มีเหลือแล้ว จะมีเหลืออยู่บ้างก็ทรงเป็นประมุขเฉย ๆ ส่วนอำนาจการปกครองกลับไปตกอยู่ในมือของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 7

เหตุการณ์ของแผ่นดินที่แปรปรวนไปอย่างนี้ พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้กับพระเจ้าแผ่นดินแคว้นโกศล ในสมัยพุทธกาลแล้วความเรื่องนี้ได้กล่าวไว้ข้างต้นบ้างแล้ว คือ เรื่องพระเจ้าโกศล ทรงสุบินนิมิตแปลกประหลาด 16 เรื่อง ในพระสุบินเหล่านั้น มีพระสุบินเรื่องหนึ่ง ที่พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์เกี่ยวกับอนาคตของพระเจ้าแผ่นดินไว้ ความโดยสรุปมีว่า พระเจ้าโกศล ทรงเล่าพระสุบินนิมิตอันดับที่หกว่า¹ "ทรงสุบินเห็นมหาชนชัฏถาดทองคำราคาแสนหาบณะ เสร็จแล้วต่างพากันน้อมถาดทองคำนั้นให้สุนัขจิ้งจอกแก่ตัวหนึ่ง โดยออกปากเชื้อเชิญสุนัขจิ้งจอกว่า เชิญท่านปัสสาวะใส่ลงในถาดนี้เถิด สุนัขจิ้งจอกก็ถ่ายปัสสาวะลงในถาดทองคำนั้น"

พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ว่า "ผลของสุบินนี้จักมีในอนาคต ด้วยว่าในกาลภายหน้าพระเจ้าแผ่นดินจะพระราชทานยศตำแหน่งให้คนสกุลต่ำ และคนสกุลต่ำ จะได้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน"

คำทำนายนี้เราไม่ต้องมองไปที่อื่นไกล ขอให้มองเฉพาะในเมืองไทยก็จะเป็นความจริงเหล่านี้ แต่ก่อนนี้พระมหากษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจในการปกครองบ้านเมือง ต่อมาเมื่อเหตุการณ์ของโลกเปลี่ยนแปลงไป วรรณะกษัตริย์ถูกให้วางมือจากการปกครอง อำนาจ

¹ พระสูตรและอรรถกถาแปลชุดทศกนิทายชาดก. (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525), เล่มที่ 3, ภาคที่ 2, หน้า 216-242.

การปกครองตกมาอยู่กับประชาชน คือ ประชาชนเลือกผู้ปกครองเอง การเลือกผู้ปกครองก็คือเลือกผู้แทนอย่างทุกวันนี้ ผู้เสนอตัวให้ประชาชนเลือกเกือบทุกคนใช้เงินเป็นอามิสล่อใจให้ประชาชนลงคะแนนให้ตัว เมื่อประชาชนเลือกผู้แทนแล้ว ผู้แทนก็มาเลือกรัฐบาลทำหน้าที่ปกครองบ้านเมือง ก็เมื่อประชาชนเลือกผู้แทนเพราะเงิน ก็แสดงว่าผู้แทนนั้นเป็นคนเลว เมื่อคนเลวที่ราษฎรเลือกเข้าไปเป็นรัฐบาลก็จัดเป็นรัฐบาลที่เลว เมื่อเป็นรัฐบาลที่เลว การปกครองที่จะเป็นธรรมก็ยาก นี่คือ ความจริงของคำพยากรณ์ที่พระพุทธองค์ตรัสพยากรณ์ว่า คนสกุลต่ำจะได้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน

อย่างไรก็ตาม เมื่อประเทศต่าง ๆ เขามีการปกครองกันอย่างนี้ ถ้าเราจะมี การปกครองแบบราชาธิปไตยเหมือนสมัยโบราณก็คงจะไม่ได้ จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปตามชาวโลกที่เขาเป็นกัน ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 7 ว่ากลุ่มพ่อค้าและกลุ่มกรรมกร ได้พยายามยึดอำนาจจากกลุ่มชนชั้นปกครอง กลุ่มพ่อค้าที่ได้อำนาจการปกครอง ได้จัดวิธีการปกครองที่เรียกว่าราชาธิปไตย ส่วนกรรมกรที่ได้อำนาจการปกครอง ก็จัดการปกครองที่เรียกว่า คอมมิวนิสต์หรือสังคมนิยม

สำหรับประเทศไทย เมื่อตระกูลทหาร ซึ่งเป็นชนวรรณะกษัตริย์ได้ยึดอำนาจมาจากตระกูลกษัตริย์ได้แล้ว ก็ไม่ยอมปล่อยให้กลุ่มพ่อค้า วิธีไม่ยอมปล่อยให้กลุ่มพ่อค้าก็คือไม่ยอมให้มีการเลือกตั้ง เพราะพวกทหารรู้สึกว่าถ้าขึ้นให้มีการเลือกตั้ง ทหารจะไม่ถูกเลือกอย่างแน่นอน แต่บางครั้งถูกกดดันจากประชาชนมาก ๆ เข้า ก็จัดฉากให้มีการเลือกตั้งสักครั้งหนึ่งปล่อยให้รัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งชั่วคราวระยะเวลาสั้น ๆ พอมีเรื่องขัดแย้งกันบ้างเล็กน้อยก็ทำการยึดอำนาจเสีย แล้วทหารก็เข้ามาปกครองอีก เป็นอันว่ากลุ่มขุนศึกและกลุ่มพ่อค้า แย่งอำนาจกันตลอดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475-2522 เหตุการณ์ต่าง ๆ จึงมีแนวโน้มว่ากลุ่มพ่อค้าจะได้อำนาจตลอดมา เพราะมีการเลือกตั้งและรัฐบาลก็มาจากผู้ได้รับการเลือกตั้ง

ทั้งหมดที่ประเทศไทยดำเนินไป ก็เนื่องมาจากการปกครองของประเทศต่าง ๆ ในโลกบีบบังคับให้เราปรับตัว ให้เหมือนเขา กล่าวคือ มีสถาบันการปกครองสามรูปแบบ คือ มีคณะรัฐมนตรี ทำหน้าที่บริหารบ้านเมือง มีรัฐสภา ทำหน้าที่บัญญัติกฎหมาย และมีตุลาการทำหน้าที่ให้ความยุติธรรม สถาบันทั้งสามนี้ ล้วนทำหน้าที่เพื่อความผาสุกของประชาชนทั้งสิ้น แต่นั่นก็คือ

ข้ออ้างที่เอาใจประชาชนเท่านั้น ความจริงแล้วประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ ก็คือ ประโยชน์ที่ไม่ทำลายประโยชน์ของเขา แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า จะไม่มีคนคิอยู่ในกลุ่มผู้ปกครองในระบอบประชาธิปไตยเลย บางคนที่มีคุณธรรมอยู่บ้างก็อาจจะทำการปกครองบ้านเมืองได้ดีกว่าคนอื่น

ถ้าจะถามว่าคุณธรรมที่ผู้ปกครองในระบอบประชาธิปไตยควรมี คือ อะไร คำตอบก็คือ ราชธรรมสืบประการที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้ จริงอยู่ราชธรรมสืบประการนั้น พระพุทธองค์ทรงวางไว้สำหรับพระเจ้าแผ่นดิน ทั้งนี้ ด้วยว่าสมัยที่พระพุทธองค์อุบัติขึ้นมานั้น พระราชาเป็นผู้ปกครองประเทศ และพระราชาส่วนใหญ่ไม่รู้หลักการปกครองว่าในส่วนตัวของผู้ปกครองต้องมีคุณธรรมข้อใด ในส่วนของประชาชน พระราชาจะต้องปฏิบัติต่อประชาชนอย่างไร พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติทศพิธราชธรรมเป็นคุณธรรมส่วนพระองค์ของพระราชา และทรงบัญญัติจักรวัตติวัตรและราชสงเคราะห์ เป็นธรรมที่พระราชาต้องปฏิบัติต่อมหาชน

ต่อมาเมื่อเหตุการณ์ของโลกเปลี่ยนแปลงไป พระราชาถูกประชาชนขออำนาจมาปกครองเอง พระราชาหรือพระมหากษัตริย์จึงประทับเป็นประธานอยู่เฉย ๆ ส่วนอำนาจการปกครองคณะรัฐมนตรีทำแทน อำนาจการออกกฎหมายรัฐสภาทำแทน และอำนาจการตัดสินคดีความตุลาการทำแทน เมื่อคณะรัฐมนตรี รัฐสภา และตุลาการ มาทำหน้าที่แทนพระราชาเช่นนี้ คุณธรรมต่าง ๆ ที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้สำหรับพระราชาที่จำต้องมาอยู่กับคณะรัฐมนตรี รัฐสภา และตุลาการ พุคง่าย ๆ ก็คือ คณะรัฐมนตรี รัฐสภา และตุลาการ จะต้องยึดหลักการปกครองสามประการ คือ ทศพิธราชธรรม จักวัตติวัตร และราชสงเคราะห์ เหมือนพระมหากษัตริย์แต่โบราณมา

เพราะฉะนั้น ในบทที่ 8 นี้ จะได้กล่าวถึงสถาบันทั้งสามกับทศพิธราชธรรม ส่วนในบทที่ 9 จะได้กล่าวถึงสถาบันทั้งสามกับจักรวัตติวัตร และในบทที่ 10 จะได้กล่าวถึงสถาบันทั้งสามกับราชสงเคราะห์ ในการพูดถึงสถาบันทั้งสามกับคุณธรรมสามประเภท จะไม่กล่าวให้ซ้ำกับที่กล่าวมาแล้วในบทต้น ๆ แต่จะกล่าวเฉพาะประเด็นที่ว่า เมื่อสถาบันทั้งสามไม่มีทศพิธราชธรรมขึ้นนั้นจะเกิดผลเสียอย่างไร ถ้ามีทศพิธราชธรรมขึ้นนั้นจะเป็นผลดีอย่างไร เป็นต้น

ทศพิธราชธรรมที่สถาบันทั้งสามต้องยึดเป็นหลักในการปกครองประเทศ มี 10 ประการเหมือนที่กล่าวมาแล้วในบทต้น คือ

1. ทาน
2. คีล
3. บริจาค การบริจาค
4. อาชวะ ความซื่อตรง
5. มัทวะ ความอ่อนโยน
6. ตปะ ความมีเดชะ
7. อักโกธะ ความไม่โกรธ
8. อวิหิงสา การไม่เบียดเบียน
9. ชันติ ความอดทน
10. อวิโรธนะ ความหนักแน่นในธรรม

จะได้กล่าวถึงผลดีและผลเสียของการปฏิบัติในศัพทราชาธรรมและไม่ปฏิบัติในศัพทราชาธรรมต่อไป

8.2 ทาน

ทาน แปลว่า การให้ สมัยโบราณเมื่อพระเจ้าแผ่นดินทรงปกครองบ้านเมืองเองจะทรงสร้างโรงทานสำหรับคนยากจนได้อาศัยเลี้ยงชีพ มาถึงสมัยนี้ประชาชนเลือกผู้ปกครองเอง ราชาธรรมข้อนี้ถูกละเลย ข้ำร้ายยิ่งไปกว่านั้น ยังเอาเปรียบคนยากจนเสียอีกด้วย รัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีจะต้องประพัตติในราชาธรรมข้อนี้ด้วยวิธีอย่าให้คนในปกครองของตนอดข้าวตาย เห็นคนไทยยากจนไม่มีจะกิน ไม่มีที่อยู่คณะรัฐมนตรีจะต้องจัดการสงเคราะห์ แต่มีหลายเรื่องที่คณะรัฐมนตรีไม่ทำการสงเคราะห์คนจน เรื่องที่ควรยกมาเป็นตัวอย่างมีอยู่ 5 เรื่อง คือ

1. เรื่องออกค่าเล่าเรียน
2. เรื่องการสงเคราะห์บุตร
3. เรื่องแจกของคนประสบความเดือดร้อน
4. เรื่องปล่อยให้คนในปกครองฆ่าตัวตายเพราะไม่มีจะกิน
5. เรื่องไม่มีเงินรักษาโรค

เรื่องออกค่าเล่าเรียน เมื่อเรามองออกไปในกลุ่มประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ เราจะพบว่าประชาชนที่ยากจนจะไม่มีโอกาสได้เล่าเรียนศึกษาเลยหรือบางครอบครัวทนรับเร้าของลูกไม่ไหวก็ยอมส่งเรียน แต่แล้วก็มีมาคือคร้อน คือ ค่าเทอมไม่มีจะจ่าย แต่ที่ข้าราชการทุกระดับที่มีเงินเดือนกัน คณะรัฐมนตรียังออกค่าเทอมให้ลูกได้เล่าเรียนอีกด้วย ทางที่ขอบธรรมคณะรัฐมนตรีควรประพฤติในการให้ทาน คือ ออกค่าเล่าเรียนให้แก่คนจนที่มีความสามารถเรียนได้ ถ้าคณะรัฐมนตรีทำได้อย่างนี้จะชื่อว่าปกครองบ้านเมืองโดยธรรม ผลของการที่ผู้ปกครองไม่ปฏิบัติในราชธรรมชั้นนี้ ได้เคยปรากฏผลร้าย คือ พ่อบ้านคนหนึ่งได้ฆ่าตัวตาย เพราะไม่มีเงินมาจ่ายค่าเทอมให้ลูก เรื่องนี้เกิดมาประมาณสิบกว่าปีแล้ว

เรื่องการสงเคราะห์บุตร คนไทยทุกคนไม่ว่าร่ำรวยหรือยากจน ล้วนแต่เป็นคนที่คุณจะควรจะต้องรับผิดชอบในความเป็นอยู่ของเขา ในการประพฤติราชธรรมข้อให้ทานนี้ ควรจะประพฤติให้เสมอกันทั้งคนรวยและคนจน แต่ทุกวันนี้หาเป็นเช่นนั้นไม่ คณะรัฐมนตรีกลับออกระเบียบให้ทานเฉพาะคนมีเงิน ส่วนคนจนไม่คิดถึง เรื่องที่เห็น ๆ กันอยู่ก็คือ ข้าราชการทุกคนมีเงินเดือนกันอยู่แล้ว คณะรัฐมนตรียังจ่ายเงินค่าช่วยเหลือบุตรคนละ 50 บาท แต่ที่คนจนข้าวแทบไม่มีจะกิน ลูกที่ต้องรับผิดชอบก็หลายคน คณะรัฐมนตรีไม่เคยให้ทานแก่เขาเลย นี่คือการไม่เป็นธรรมในการปกครอง

เรื่องแจกของคนประสบความเดือดร้อน คณะรัฐบาล (คณะรัฐมนตรีและรัฐสภา) ได้ออกพระราชบัญญัติจัดตั้งกรมประชาสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนทุกคราวที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อน คณะรัฐมนตรีจะอนุมัติงบประมาณไปซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคแจกจ่ายคนยากจน หรือนำเครื่องอุปโภคบริโภคที่ได้รับจากชาวเมืองไปแจกคนที่ประสบภัยธรรมชาติ แต่ทุกครั้งที่ไปแจก จะต้องอาศัยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ตรวจหารายชื่อคนยากจนที่ควรจะได้รับ การสงเคราะห์ แต่เพราะกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกวันนี้ ได้มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งใช้เงินซื้อเสียง เรียกว่าได้มาเพราะเงินเป็นจำนวนครั้งต่อครั้ง มิใช่ได้มาเพราะความซื่อสัตย์สุจริต ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้าน กำนันเหล่านี้บางคนจึงนำเฉพาะรายชื่อญาติพี่น้องของตนและเพื่อนที่กินเหล้ากันมาเป็นคนยากจนรับสิ่งของสงเคราะห์จากรัฐบาลและเอกชน ส่วนคนจนจริง ๆ ที่ไม่เป็นเพื่อนของ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเป็นคนจนที่บ้านอยู่ไกล ไม่รู้เรื่องการมาแจกของ ก็ไม่มีรายชื่อไปรับสิ่งของ แต่ตามธรรมเนียมเรา เมื่อเห็นคนแตกตื่นไปรับสิ่งของสงเคราะห์ ก็ต้องไปกับเขาด้วย เมื่อคอยแล้วคอยเล่าก็ไม่เห็นเขา เรียกชื่อตน แจกกันจนหมดแล้วตัวซึ่งเป็นคนจนจริง ๆ กลับไม่ได้รับแจก เพราะความแค้นความอึดอัดในใจ จึงไปถามกำนันว่า ทำไมเขาจึงไม่ได้รับแจกทั้งที่เป็นคนจน กรณีนี้ขอยกการเจรจาปราศรัยระหว่างคนจนที่ไม่ได้รับแจกของกับกำนันที่เป็นเรื่องจริงมาเป็น พยานดังนี้

คนจน - ทำไมผมไม่มีชื่อได้รับของทั้งที่เป็นคนจนเล่าครับ

กำนัน - ก็ทำไมมึงไม่มาลงชื่อเล่า จะไปโทษใคร

คนจน - ก็กำนันก็รู้รับว่า ครอบครัวยุคผมเป็นคนจน ทำไมไม่ลงชื่อไปให้

กำนัน - กูจะไปรู้ได้อย่างไรว่ามึงยังอยู่หรือตายไปแล้ว

คนจน - ก็ถ้าผมตาย ผมก็ต้องมาแจ้งตายที่กำนัน แล้วทำไมไม่รู้

ท่านกำนันเงยบ ไม่กล้าพูดอีกต่อไป เพราะตนเป็นฝ่ายผิด

ถามว่า ความรับผิดชอบอยู่ที่ใคร ในเรื่องนี้ ตอบว่าคณะรัฐมนตรี ทำไมจึงไปลงที่ คณะรัฐมนตรี เพราะคณะรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการให้ดูแลสุขทุกข์ของราษฎร แต่เมื่อ ข้าราชการทุจริตหรือไม่เอาใจใส่ ดูแลสุขทุกข์ของราษฎรอย่างจริงจัง ต้องถือว่าคณะรัฐมนตรี ปกครองแผ่นดินไม่เป็นธรรมในข้อที่ว่า เป็นอคติเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ คือ รู้ไม่ทันว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะทำแบบที่กล่าวมาแล้ว

เรื่องปล่อยให้คนในปกครองฆ่าตัวตายเพราะไม่มีจะกิน คณะรัฐมนตรีในฐานะที่ปกครองแผ่นดิน มีอำนาจทุกอณูของแผ่นดินในการที่จะบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ประชาชน แต่ถึงกระนั้นคณะรัฐมนตรีก็ ยังปล่อยให้ประชาชนอดอยาก ไม่มีจะกิน จะหางานทำก็ไม่มีความรู้ ไปสมัครงานที่ไหนก็ไม่มี ใครรับเข้าทำงาน เมื่อไม่มีงานทำก็ไม่มีเงิน เมื่อไม่มีเงินก็ไม่มีอาหารกิน หัวหน้าครอบครัวนั้น พอจะอดทนความหิวได้ แต่ลูก ๆ ที่ยังเล็กต้องอดข้าวนี้ซี มันเป็นภาพที่ผู้เป็นพ่อแม่สุดที่จะอดทน จะไปยืมเงินคนอื่นมาแก้ขัดก็ไปยืมเขาเสียจนไม่มีใครเขาให้อีกแล้ว เพราะยืมแล้วไม่คืนเขา ผลสุดท้ายทำอะไรไม่ได้ ก็ฆ่าตัวตายหนีความรับผิดชอบไปเสีย คณะรัฐมนตรีจะแก้เรื่องนี้ได้ต้อง

มอบให้ผู้ปกครองที่ใกล้ชิดประชาชนคุณแล้วว่าใครยากจนขนาดไม่มีจะกิน ให้รายงานประชาสงเคราะห์จังหวัดไปช่วยเหลือ การช่วยเหลือไม่ใช่ช่วยเหลือให้มีกินไปเพียงวันสองวันแล้วก็จำเป็นต้องช่วยให้มีกินในระยะสั้น และออกเงินช่วยเรื่องอาชีพด้วย ถ้าคณะรัฐมนตรีทำได้อย่างนี้จึงจะเรียกว่าประพฤตินุราชธรรมข้อที่หนึ่ง คือ การให้ทาน

เรื่องไม่มีเงินรักษาโรค ประชาชนชาวชนบทที่ยากไร้ มักจะไม่มีเงินติดอยู่กับบ้านเลย เมื่อมีคนในครอบครัวเจ็บป่วยกะทันหัน ก็มักจะประสบปัญหาสองประการ คือ ไม่มีเงินเข้ารถพาคคนป่วยไปโรงพยาบาล เมื่อไปถึงโรงพยาบาลแล้ว ก็ไม่มีเงินจ่ายค่ายา ค่ารักษาอีก เมื่อเป็นเช่นนี้จึงหายากกลางบ้านกิน บุญมีอยู่ที่หาย เมื่อไม่มีบุญก็ตายไป เมื่อพิจารณาแล้วคณะรัฐมนตรีปกครองโดยไม่เป็นธรรมเลย ที่ข้าราชการที่มีเงินเดือนกินอยู่แล้ว เวลาเจ็บป่วยคณะรัฐมนตรียังออกค่ารักษาให้อีก พ่อแม่ของข้าราชการก็ยังได้รับค่ารักษาอีกด้วย ถามว่าคนที่ เป็นข้าราชการ เป็นใครก็ต้องตอบว่าคนพ่มีเงิน เพราะมีเงินส่งลูกเรียน พ่อเรียนจบเข้ารับราชการ คณะรัฐมนตรีก็ช่วยค่ารักษาโรคทั้งครอบครัว ที่คนจนไม่มีโอกาสส่งลูกเรียน เมื่อไม่ได้เรียนก็ไม่ได้รับราชการ เมื่อไม่ได้รับราชการก็ไม่ได้รับการช่วยเหลือค่ารักษาโรคภัย สรุปแล้วคณะรัฐมนตรีช่วยค่ารักษาเฉพาะคนรวย ส่วนคนจนปล่อยให้ช่วยตัวเองตามบุญตามกรรม

ในเรื่องนี้ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้ออกระเบียบเกี่ยวกับการออกบัตรสงเคราะห์คนจนให้การรักษาพยาบาลฟรี และมีการออกประกาศให้ไปทำบัตรโดยกำหนดเวลาที่หมดเขตเมื่อนั้น เมื่อนั้น เรื่องน่าสังเกตุก็คือ คนจนแทบทุกคนจะไม่มีวิทยุ ไม่มีทีวีจะฟัง จะทราบข่าวเรื่องกำหนดเวลาทำบัตรได้อย่างไร นอกจากจะมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไปแจ้ง หรือบางที่อาจจะทราบจากการบอกเล่ากันก็เป็นที่ ถึงกระนั้น โอกาสที่จะมาทำบัตรก็คงจะหายาก เพราะต้องไปรับจ้างเขาทำงานหาเงิน ถ้าไปทำบัตรก็เสียเวลาทำงาน หรืออาจจะสละเวลาได้ แต่ในการเดินทางต้องใช้เงิน บางคนมีเงินเฉพาะเป็นค่าอาหารลูก ถ้าเอาไปใช้อย่างอื่นลูกเมียก็อด เมื่อพบความจำเป็นเช่นนี้ก็อาจจะไม่ไปทำบัตรหรือบางที่ขึ้นไปทำบัตรที่อำเภอ ก็กลัวการชู้ตะคอกจากข้าราชการซึ่งมีอยู่เป็นประจำ การอยากได้บัตรรักษาพยาบาลฟรีก็เลยหมดไป

ถ้าหากว่าทางคณะรัฐมนตรีจริงใจที่จะช่วยคนจนแล้ว ทำไมไม่ใช้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

สภาพตำบล และเจ้าอาวาสวัดประจำหมู่บ้าน คัดเลือกคนที่ยากจนประจำหมู่บ้านจริง ๆ แล้วเสนอ รายชื่อให้ทางอำเภอออกบัตรมาแจกเลย โดยไม่ต้องให้คนยากจนเหล่านั้นเสียเวลาทำมาหากิน หรืออาจจะกลัวกิจการเหล่านี้จะพันอำนาจของตัว ข้อเสียของข้าราชการบางคนก็คือ หวงอำนาจ มีความคิดแต่จะให้ชาวบ้านชาวเมืองมาติดต่อกัน มาสยบกับตน เขาจะได้ยกย่องตนว่าเป็นคนมีอำนาจ นี่ก็คือ ความมกพร่องของคณะรัฐมนตรีที่ปล่อยให้มันคนอย่างนี้อยู่ในราชการ

ทั้งหมดที่กล่าวมา คือ ข้อเสียของคณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ปกครองบ้านเมือง ในกรณี ไม่ประพฤติในทศพิธราชธรรมข้อที่หนึ่ง คือ การให้ทาน

รัฐสภา ซึ่งเป็นผู้ออกกฎหมายเพื่อประชาชนก็จำเป็นเหมือนกันที่ต้องมีทศพิธราชธรรมข้อที่หนึ่ง เพราะรัฐสภามาทำหน้าที่ออกกฎหมายแทนพระบรมราชโองการ แต่ดูเหมือนรัฐสภามีได้ประพฤติ ทศพิธราชธรรมข้อนี้กันจริงจังกัก บางทีผู้แทนบางกลุ่ม หรือบางพรรคอาจจะออกกฎหมายเพื่อ ให้บางสิ่งเป็นทานแก่ประชาชน แต่แล้วก็ไม่ผ่าน ตัวอย่างเช่น การออกกฎหมายเพื่อจำกัดให้คน ไทยแต่ละคนมีที่ดินได้ไม่เกินคนละ 50 ไร่ เพื่อที่ว่าจะได้นำที่ดินจากคนร่ำรวยที่มีที่ดินกันคนละ ร้อยไร่พันไร่ มาแจกกับประชาชนผู้ไม่มีที่ดิน แต่กฎหมายนี้ก็ผ่านไม่ได้ เพราะเสียงส่วนใหญ่ไม่ เอาด้วย นี่ก็คือ กลุ่มพ่อค้ากลุ่มคนรวยเข้าไปรักษาผลประโยชน์ของตน

สำหรับสถาบันทางตุลาการ ไม่มีมุมที่จะต้องประพฤติในทศพิธราชธรรมข้อที่หนึ่ง นอก จากตัวบุคคลผู้เป็นผู้พิพากษาจะปฏิบัติส่วนตัว จึงขอผ่านสถาบันนี้ไป

8.3 ศีล

ศีลในที่นี้หมายถึงศีลห้า พระพุทธองค์ทรงบัญญัติว่า ผู้ปกครองคือพระเจ้าแผ่นดินต้องมี ศีลห้า แต่เมื่อทุกวันนี้ การปกครองตกมาอยู่ในสถาบันทั้ง 3 คือ คณะรัฐมนตรี รัฐสภา และตุลาการ ดังนั้น สถาบันทั้งสามจึงต้องประพฤติในทศพิธราชธรรมข้อนี้ด้วย การมีศีลเป็นเรื่องเฉพาะตน ไม่เกี่ยวกับการบริการประชาชน ดังนั้น จึงขอพูดรวมกันทั้งสามสถาบัน

การมีศีล มีจุดหมายอยู่ 2 ประการ คือ สร้างคุณความดีให้เกิดในตน ให้ผู้อยู่ใต้ ปกครองเห็นแล้วเกิดศรัทธา และหวังผลบุญเพื่อเป็นเสบียงหลังจากตายไปแล้ว เพราะพุทธองค์ ตรัสไว้ในที่หลายแห่งว่า พระเจ้าแผ่นดินที่ทรงอำนาจเด็ดขาด ทรงประพฤติตามพระทัย พิโรธ

ใครก็สั่งประหาร เมื่อสิ้นพระชนม์แล้วมักไปเกิดในนรกเป็นส่วนใหญ่ พระพุทธองค์ทรงหวังประ-
โยชน์แก่อกุลแก่ผู้ปกครองบ้านเมือง ทั้งในชาตินี้และชาติหน้า จึงทรงบัญญัติการรักษาศีลห้าเป็น
ราชธรรมของผู้ปกครองไว้

คุณความดี คือ การรักษาศีล สร้างศรัทธาอย่างไร สมมติว่า รัฐมนตรี ผู้แทนราษฎร
และผู้พิพากษา ชอบฆ่าสัตว์ เช่น เห็นสุนัขเดินบนถนน ก็ขับรถชนมันตายโดยเจตนา หรือถ้าเรา
เห็นรัฐมนตรี ผู้แทน และผู้พิพากษาขโมยของคนอื่น เราจะมีความรู้สึกเป็นอย่างไร เราจะศรัทธา
ผู้นั้นหรือไม่ หรือว่าถ้าเราเห็นรัฐมนตรี ผู้แทนราษฎร และผู้พิพากษา แอบไปเป็นชู้กับเมียของ
คนอื่น พูดเท็จอย่างหน้าด้าน ๆ หรือดื่มสุราเป็นนิตย เราจะมีความรู้สึกศรัทธาอย่างสุดดีในท่าน
ผู้นั้นหรือไม่ หรือถ้าจะให้ชัดเจนเราลองคิดดูว่า ระหว่างรัฐมนตรีดื่มสุรา กับรัฐมนตรีไม่ดื่มสุรา
เราชอบรัฐมนตรีคนไหน คงจะไม่มีใครตอบว่าชอบรัฐมนตรีดื่มสุราเป็นแน่ ทุกคนต้องชอบรัฐมนตรี
ไม่ดื่มสุราเป็นส่วนใหญ่

ความเป็นผู้มีศีลนี้ มิได้หมายความว่า รัฐมนตรี ผู้แทนราษฎร และผู้พิพากษาเท่านั้น
ที่จะต้องศีล แม้ข้าราชการอื่น ๆ ซึ่งอยู่ใต้บังคับบัญชาของรัฐบาล ก็ควรจะมีศีลด้วยเหมือนกัน
เพราะเหตุว่าข้าราชการ ก็คือ ผู้ปกครองอีกระดับหนึ่ง จึงควรสร้างจุดศรัทธาเพื่อภาพพจน์ของ
ข้าราชการในสายตาของประชาชน ขอยกกลอนแปดที่เก็บตกมาสาธกตัวอย่างดังนี้

อันสตรีไม่มีศีลก็สิ้นสวย

บุรุษด้วยไม่มีศีลก็สิ้นศรี

ข้าราชการไม่มีศีลก็สิ้นดี

เมธีไม่มีศีลก็สิ้นงาม

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ คือ การประพาศพิธราชธรรมข้อที่สาม คือ ความเป็นผู้มีศีลของ
ผู้ปกครองบ้านเมือง

8.4 บริจาค การบริจาค

การบริจาคต่างจากทาน กล่าวคือ การบริจาค หมายถึง การให้สิ่งของที่เป็นการให้
ด้วยใจที่ปราศจากความตระหนี่ มีความยินดีให้ ส่วนทานหมายถึงการให้เฉพาะวัตถุ ส่วนใจอาจ
จะยังมีความตระหนี่ หรือยังมีความเสียดายอยู่ก็ได้

แต่สำหรับการบริจาคในที่นี้ไม่ได้มีความหมายดังกล่าว แต่มีความหมายในการเสียสละผลประโยชน์ที่ตนจะได้ เพื่อผู้อื่น และเสียสละความสุขส่วนตัว คณะรัฐมนตรีในฐานะเป็นผู้ปกครองบ้านเมือง จะต้องประพฤติศัพทราชธรรมข้อนี้ คือ สละผลประโยชน์ส่วนตัวและความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของคนในปกครอง ศัพทราชธรรมข้อนี้ ปฏิบัติได้ยาก และปรากฏว่าคณะรัฐมนตรีแต่ละชุดไม่ค่อยจะปฏิบัติกัน เพราะกลัวเสียผลประโยชน์ของตนจะมีการปฏิบัติกันบ้างก็เฉพาะที่ไม่ขัดต่อประโยชน์ของตน

ขอยกตัวอย่างที่คณะรัฐมนตรีไม่ประพฤติในศัพทราชธรรมในข้อการบริจาค คือ ประชาชนและสื่อมวลชนได้พยายามเรียกร้องให้คณะรัฐมนตรีออกกฎหมายเก็บภาษีมรดกให้แพง ทั้งนี้เพราะคนที่มีมรดกมาก ๆ เมื่อมีการถ่ายทอดกัน ก็ถ่ายทอดเฉพาะในหมู่ญาติ ก็รวกกันเฉพาะในหมู่ญาติไม่มีโอกาสที่จะเฉลี่ยประโยชน์มาให้แก่คนอื่นเลย แต่ถ้ามีการเก็บภาษีแพงขึ้น ก็จะได้้นำรายได้จำนวนนั้นมาสู่ประชาชนทางอ้อมได้ เรื่องนี้คณะรัฐมนตรีไม่กล้าทำ เพราะถ้าทำตนก็จะต้องเสียภาษีมรดกแพงด้วย เพราะผู้ที่เป็นรัฐมนตรี ล้วนแต่เป็นคนรวยทั้งนั้น แต่ถ้าคณะรัฐมนตรีจะประพฤติในราชธรรมข้อนี้ ก็ด้วยการตัดสินใจเสียสละผลประโยชน์ คือ ยอมเสียภาษีมรดกแพง ในกรณีที่ต้องรับมรดกจากพ่อแม่ของตนแล้วร่วมใจกันเสนอพระราชบัญญัติเก็บภาษีมรดกราคาแพงออกมาใช้ การประพฤติอย่างนี้แหละเรียกว่า การบริจาค

รัฐสภา ในส่วนของรัฐสภาต้องประพฤติในราชธรรมข้อนี้เหมือนกัน ประพฤติอย่างไร ขอยกตัวอย่างการเสียสละความสุขส่วนตัวมาอธิบาย รัฐสภามีหน้าที่ออกกฎหมายเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน แต่การจะออกกฎหมายได้แต่ละฉบับ รัฐสภาจะต้องมีสมาชิกเข้าประชุมครบองค์ประชุม จึงจะดำเนินการประชุมได้ มีอยู่บ่อยครั้งที่สมาชิกไม่ครบองค์ประชุม เมื่อสมาชิกไม่ครบองค์ประชุมก็ต้องเลิกประชุม เมื่อเลิกประชุม กฎหมายก็ออกไม่ได้ เมื่อกฎหมายออกไม่ได้ ความเดือดร้อนของราษฎรก็ยังคงแก้ไม่ได้ แต่ถ้าสมาชิกรัฐสภาแต่ละคนประพฤติศัพทราชธรรมข้อการบริจาค คือ การเสียสละความสุขส่วนตัวไปร่วมประชุมรัฐสภา หรือบางท่านมีธุรกิจเกี่ยวกับอาชีพเป็นเงินเป็นทองในเวลาตรงกับการประชุมรัฐสภา ก็ยอมสละธุรกิจเรื่องนั้นไว้ก่อน เพื่อมาร่วมประชุมออกกฎหมายเพื่อประโยชน์ของประชาชน อย่างนี้เรียกว่าประพฤติศัพทราชธรรมข้อการบริจาค คือ การเสียสละผลประโยชน์ของตนเพื่อประชาชน

นอกจากนั้น การให้ผ่านกฎหมายแต่ละฉบับ สมาชิกรัฐสภาแต่ละคนต้องมีการเสียสละผลประโยชน์ของตนด้วย เพราะถ้าไม่เสียสละผลประโยชน์ของตน กฎหมายที่ผ่านออกมาไม่ได้ขอยกตัวอย่างเช่น เรื่องการออกกฎหมายกำหนดการถือครองที่ดินคนละไม่เกิน 50 ไร่ ออกไม่ได้ก็เพราะสมาชิกรัฐสภาแต่ละคนล้วนแต่มีที่ดินคนละเกือบ 100 ไร่เป็นส่วนมาก ถ้าขึ้นให้ออกกฎหมายฉบับนี้ออกมา ตนเองก็ต้องเสียที่ดินไปด้วย ดังนั้น จึงไม่ยอมให้ผ่านกฎหมายนี้ออกมา นี่คือการไม่ประพฤติในศัพทราชธรรมข้อการบริจาคนั่นคือ ตัวอย่างของการไม่ประพฤติในศัพทราชธรรมข้อการบริจาคนั่นคือ คนส่วนใหญ่ของประเทศ ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง สมัยราชาธิปไตยเป็นอย่างไร สมัยประชาธิปไตยที่ประชาชนเลือกผู้ปกครองขึ้นมาเองก็เหมือนกันไม่เปลี่ยนแปลงเลย ทั้งนี้ เพราะผู้แทนแต่ละคนที่เข้ามาใน มุขมนตรีสภาผลประโยชน์ของตนเท่านั้น

สถาบันตุลาการ ศัพทราชธรรมข้อนี้ ไม่เกี่ยวกับผู้พิพากษามากนัก จะมีเกี่ยวข้องบ้างก็เฉพาะในการใช้เวลาพิจารณาคดีให้เกิดความเที่ยงธรรมเท่านั้น จริงอยู่ถ้าคดีใดผู้พิพากษาใช้เวลารวดเร็วในการพิจารณา เพราะมีธุระส่วนตัวบ้าง เพราะจะไปเที่ยวบ้าง หรือเพราะเหตุอื่นใดก็ตามที่ทำให้การพิจารณาคดี เป็นไปอย่างไม่ยุติธรรม เรียกว่า สถาบันศาลไม่ประพฤติในศัพทราชธรรมข้อการบริจาคนี้เหมือนกัน เพราะการจะพิจารณาคดีให้เที่ยงธรรม ต้องใช้เวลาซึ่งผู้พิพากษาต้องเสียสละบ้าง

คณะรัฐมนตรีก็ดี รัฐสภาก็ดี และตุลาการก็ดี เมื่อจะสามารถรับใช้แผ่นดิน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประพฤติศัพทราชธรรมข้อการบริจาค คือ เสียสละนี้ทุกสถาบัน

8.5 อาชวะ ความซื่อตรง

ความซื่อตรงเป็นราชธรรมที่สำคัญข้อหนึ่งของผู้ปกครองแผ่นดิน การปกครองแผ่นดินเป็นเรื่องใหญ่ ถ้าปกครองดีก็มีความสุขแก่คนทั้งประเทศ แต่ถ้าปกครองไม่ดีก็สร้างความเดือดร้อนแก่คนเป็นจำนวนมากเหมือนกัน การจะปกครองดีหรือไม่ดีก็อยู่ที่ศัพทราชธรรมข้อความซื่อตรงนี้ด้วย ดังนั้น ราชธรรมข้อที่ว่าด้วยความซื่อตรงจึงจำเป็นสำหรับสถาบันการปกครองทั้งสามเท่า ๆ กัน

คณะรัฐมนตรี ในฐานะรับผิดชอบดูแลสุขทุกข์ของประชาชน มีความจำเป็นมากที่จะต้องซื่อสัตย์ต่อประชาชนซึ่งเป็นประจักษ์ของคณะรัฐมนตรี ลักษณะของการประพฤติในราชธรรมข้อความซื่อตรงก็คือ การดำริโครงการต่าง ๆ ขึ้นมาต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อประชาชนทั้งสิ้น และเมื่อดำเนินการลงไปแล้ว จะต้องไม่ยอมรับผลประโยชน์เข้ากระเป๋าตัวเอง ส่วนลักษณะการไม่ซื่อตรงต่อประชาชนของคณะรัฐมนตรี มีตัวอย่างให้เห็นมากมายในโครงการต่าง ๆ ที่คิดกันขึ้นมาล้วนมีผลประโยชน์ของตนเข้าไปแอบแฝงทั้งสิ้น

ผลงานที่มีแนวโน้มว่าจะไม่ซื่อตรงต่อประชาชน มีทั้งโครงการระดับชาติ และโครงการระดับกระทรวง โครงการระดับชาติ คือ โครงการที่คณะรัฐมนตรีลงมติให้ดำเนินการ ส่วนโครงการระดับกระทรวง ก็คือ โครงการที่รัฐมนตรีแต่ละกระทรวงมีอำนาจให้ดำเนินการ

โครงการแต่ละโครงการที่รัฐมนตรีกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งเสนอของงบประมาณ เพื่อดำเนินการนั้น ดูเหมือนคณะรัฐมนตรีบางชุดจะรู้ว่า โครงการนี้ของงบประมาณพันล้าน แต่เจ้ากระทรวงผู้เสนอโครงการจะได้เงินเข้ากระเป๋าประมาณร้อยกว่าล้าน โดยผู้รับเหมาเป็นคนให้ หรือถ้าเป็นโครงการร้อยล้านเจ้ากระทรวงผู้เสนอโครงการจะได้เงินเข้ากระเป๋าประมาณสิบล้าน แต่ละคนรู้อยู่แก่ใจ นี่คือ ความไม่ซื่อตรงต่อประชาชนของคณะรัฐมนตรี

ความไม่ซื่อตรงอย่างนี้ทำความเดือดร้อนให้ประชาชนอย่างไร ขอยกตัวอย่างการสร้างเขื่อนลำนมูนบน จังหวัดนครราชสีมา มาเป็นอุทาหรณ์ เขื่อนลูกนี้เป็นเขื่อนดินเก็บน้ำสำหรับเกษตรกร แต่ในการสร้างอาจจะมีการทุจริต กล่าวคือ เงินงบประมาณสร้างเขื่อน 144 ล้านเอาเข้าจริงจะมีเงินสร้างเขื่อนเพียงร้อยล้าน เงินไปไหนล่ะ เจ้ากระทรวงแอบตกลงลับ ๆ กับผู้รับเหมาขอสิบล้านตกลงเหลือเงิน 134 ล้าน โครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลจะต้องมีบริษัทที่ปรึกษาทำโครงการ การสร้างเขื่อนก็เช่นกัน ก็ต้องมีบริษัทที่ปรึกษา เพื่อยุการสร้างเขื่อนลำนมูนผู้รับผิดชอบไปว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาของรัฐมนตรีท่านหนึ่งมาให้คำปรึกษา ที่ปรึกษาจะให้ทำตามใจชอบของผู้รับเหมา ก็ต้องจ่ายเงินให้บริษัทที่ปรึกษา ตกลงบริษัทดังไปอีกสิบล้าน ตกลงเหลือเงิน 124 ล้าน เมื่องานลงมือทำแล้ว ผู้รับเหมาจะต้องติดต่อกับข้าราชการระดับกรม ตั้งแต่อธิบดีลงไป ถึงเจ้าหน้าที่คุมการก่อสร้าง ข้าราชการบางส่วนก็ไม่ให้ความร่วมมือ แกล้งเช่นนั้น คงนี้ ไม่ให้งานผ่านง่าย ๆ เพื่อให้งานเดินสะดวกระดับเจ้ากรมบริษัทก็ต้องจ่ายให้ไปหนึ่งล้าน

ในการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับราชการจะต้องมีค่าวิ่งเต้น บริษัทผู้รับเหมาต้องตั้งวงเงินไว้
จ่ายเป็นค่าวิ่งเต้นไม่ต่ำกว่าสามล้านบาท สำหรับงานนี้บริษัทตั้งเป้าว่าจะต้องพันกำไรไม่ต่ำกว่า
สามล้านบาท

อนึ่ง เมื่อลงมือทำงาน บริษัทผู้ประมูลได้จะไม่ทำเอง แต่จะมอบให้บริษัทหรือเอกชน
เหมางานบางอย่างไปทำเป็นเรื่อง ๆ ไป ถ้ามีผู้รับเหมาช่วงไปสืบราย แต่ละรายจะต้องหากำไร
จากการเหมางานนี้ รวมแล้วไม่ต่ำกว่าสามล้านบาท สรุปแล้วจะมีเงินทำเชื่อนจริง ๆ เพียงร้อย
กว่าล้านบาทเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้คุณภาพของงานก็ต่ำ แล้วผลปรากฏว่าน้ำในเขื่อนได้รั่วออก
จากฐานเขื่อนดิน ต้องรีบอพยพประชาชนจากทั้ง 6 อำเภอ ของจังหวัดนครราชสีมา ให้ออกไป
ให้พ้นเขตอันตราย ทามว่าความเดือดร้อนของประชาชนที่ต้องอพยพออกจากพื้นที่ กับความเดือด
ร้อนของคณะรัฐมนตรีและข้าราชการในกรมชลประทานและข้าราชการอื่น ๆ ที่ต้องอดหลับอดนอน
แก้ไขอุกฉกรรจ์ของเขื่อนเกิดขึ้นเพราะความไม่ซื่อตรงของคณะรัฐมนตรีใช่หรือไม่ ก็ต้องตอบว่าใช่
นี่คือ ผลของความไม่ปฏิบัติในทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วยความซื่อตรงของคณะรัฐมนตรี

ตัวอย่างที่แสดงถึงความไม่ซื่อตรงของคณะรัฐมนตรีแต่ละชุดมีมากมาย แต่เพื่อประหยัด
หน้ากระดาษ จึงขอยกตัวอย่างเพียงเท่านั้น สำหรับตัวเลขที่ยกมาอ้างเป็นค่าวิ่งเต้นค่าบริการนั้น
เป็นเพียงการคาดเดา มิใช่ตัวเลขจริง ความจริงอาจจะมากกว่านั้น หรือน้อยกว่านั้น หรืออาจ
จะไม่ทุจริตเลยก็ได้

รัฐสภา ผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชน มีความจำเป็นอย่างยิ่งเหมือนกันที่ต้อง
ประพฤติในทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วยความซื่อตรง กล่าวคือ ผู้แทนแต่ละคนก่อนที่จะได้รับเลือก
ตั้งนั้น จะมีการไปหาคะแนนเสียง การไปหาคะแนนเสียงของผู้แทนแต่ละคนนั้น มักจะกล่าวว่า
ได้เสนอตัวเข้ามาเพื่อรับใช้ประชาชน แต่พอได้เข้าไปแล้วหาได้มีความพยายามรับใช้ประชาชน
ไม่ กลับนำตำแหน่งที่ราษฎรให้ไปแสวงหาเงินทอง สร้างผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและญาติ
พี่น้องถึงเวลาประชุมสภาก็ไม่เข้าประชุมไปทำธุรกิจส่วนตัวเสียเป็นส่วนใหญ่ นี่คือ ความไม่ซื่อตรง
ของสถาบันสภาผู้แทนราษฎร

มีตัวอย่างของผู้แทนที่ไม่ซื่อตรงต่อประชาชน จนประชาชนไม่เลือกตั้งเข้ามาอีก เรื่อง
นี้เกิดสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง เรื่องมีอยู่ว่า ในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ทุก ๆ ประเทศ

เศรษฐกิจตกต่ำ ผลของเศรษฐกิจตกต่ำ ก็คือ ประชาชนอดอยาก บังคับซื้อเป็นเครื่องอุปโภคบริโภคฝืดเคือง ข้าวแพง เสื้อผ้าหายาก ยารักษาโรคขาดแคลน คณะรัฐมนตรีสมัยนั้นจึงอนุมัติงบประมาณซื้อเสื้อผ้าจอบเสียมแจกประชาชนเพื่อจะได้มีเสื้อผ้านุ่ง และมีจอบเสียมไว้ทำการเกษตรเลี้ยงชีพ

ในการดำเนินเรื่องแจกของเหล่านี้ ทางคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้ผู้แทนแต่ละจังหวัดนำไปแจกประชาชนในจังหวัดของตน ผู้แทนที่ประพฤติในทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วยความซื่อตรง เขาก็นำสิ่งของเหล่านั้นไปแจกประชาชนของเขา แต่มีอยู่หลายจังหวัดที่ผู้แทนไม่มีความซื่อตรงต่อประชาชนของตน กลับนำเสื้อผ้าจอบเสียมไปขายให้ประชาชนของตน แล้วเก็บเงินเข้ากระเป๋าตัวเอง เมื่อเรื่องถูกเปิดเผยขึ้นมา ประชาชนพากันสาปแช่ง และได้ให้นามผู้แทนเหล่านั้นว่า ผู้แทนกินจอบกินเสียม นับจากนั้นคนผู้นั้นก็ไม่มีโอกาสเข้ามาในสภาอันทรงเกียรติอีกเลย เพราะประชาชนไม่เลือก

นี่คือ ผลของการไม่ประพฤติในทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วยความซื่อตรง

ตุลาการ สถาบันตุลาการเป็นสถาบันที่หยั่งยั้งความยุติธรรมให้แก่ประชาชนที่วิวาทกัน ในสังคมมนุษย์เรามีกฎหมายสำหรับลงโทษคนทำผิดหรือคนที่ละเมิดในสิทธิของผู้อื่น และผู้ที่ชี้ว่าคนนั้นทำผิด ต้องลงโทษอย่างนั้นอย่างนี้ ก็คือ ผู้พิพากษา ซึ่งเป็นฝ่ายตุลาการ

ถามว่าผู้พิพากษาเป็นใคร ตอบว่าผู้พิพากษาก็คือคนธรรมดาเช่นเรานี่เอง เป็นคนมีความโลภ ความโกรธ และความหลงเหมือนกัน เป็นแต่ว่ามีความฉลาดสามารถเรียนกฎหมายได้เก่ง แม่นยำในข้อกำหนดกฎหมาย นี่คือโอกาสที่จะได้เป็นผู้พิพากษา เพราะเป็นเงื่อนไขที่ทางตุลาการคัดเลือกเอามาเป็นผู้ตัดสินคดีความ ทางตุลาการมิได้ตั้งกฎเกณฑ์ว่าคนมีศีลห้าและคุณธรรม กล่าวคือ ความซื่อตรง จึงจะเป็นผู้พิพากษาได้ เมื่อไม่มีกฎเกณฑ์อย่างนั้น ก็เท่ากับเอาคนธรรมดานั้นเองมาตัดสินคดีความ

ในการตัดสินคดีความ ถ้าผู้ผิดเป็นคนมีเงิน แล้วตัดสินบนผู้พิพากษา และเข้าผู้พิพากษาก็เป็นคนธรรมดา ไม่ได้รักษาศีล ไม่ยึดมั่นในคุณธรรม ผลของการตัดสินจะเป็นอย่างไร ขอให้คิดกันดู เพื่อเป็นแนวในการพิจารณา ขอยกตัวอย่างคดีที่ผู้พิพากษารับสินบน แล้วตัดสินมาเป็นอุทาหรณ์ดังต่อไปนี้

ชาวชนบทครอบครัวหนึ่ง มีฐานะปานกลาง พ่อบ้านเป็นคนดี ไม่กินเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ทำมาหากินเลี้ยงครอบครัวที่ประกอบไปด้วยเมียหนึ่ง ลูกสอง ต่อมาพ่อบ้านไปเกิดมีปากเสียงกับ นักเลง ซึ่งมีอาชีพค้าขาย ค่อนข้างจะมีเงิน ในตำบลเดียวกัน เรื่องมันควรจะจบลงเพียงแค่ เป็นปากเป็นเสียงกัน แต่ไม่เป็นเช่นนั้น เพราะนักเลงประจำถิ่น กลับคิดว่าตัวเองใหญ่ ไม่ควร ที่ใครจะมาบังอาจต่อว่าต่อขาน ให้เสียศักดิ์ศรี ยิ่งคิดก็ยิ่งแค้นที่คนนี้บังอาจมาลู่บาร์มิได้ ต้อง กำจัดให้หายแค้น เมื่อตัดสินใจแล้ว ก็ไม่คำนึงผิดชอบชีวิต พ่อได้จ้วงหะก็ใช้มีดแทงคู่วิวาของ ตนในคืนวันหนึ่งถึงแก่ความตาย

เมื่อคดีไปถึงศาล ภรรยาของผู้ต้องหาเห็นว่าสามีของตนเห็นท่าจะต้องเข้าคุกแน่ เพราะมีคนเป็นพยานให้ จึงไปหาผู้พิพากษาแล้วสมนาคุณท่านไปห้าพันบาท (เงินห้าพันบาทสมัย 40 ปีมาแล้วมากโขอยู่) ท่านก็รับปากจะช่วยเหลือในวันตัดสินศาลก็ตัดสินใจว่าให้ยกฟ้องจำเลย เสีย เพราะคำให้การของพยานไม่หนักแน่นพอ ผลของการตัดสินคดีนี้ ทำให้คนทำผิดลอยนวลอยู่ ได้ ส่วนภรรยาและครอบครัวของคนตายก็ผิดหวังในความยุติธรรมของบ้านเมืองว่าสามีของตน ถูกนักเลงฆ่าตายแล้ว ตนต้องลำบากหาเงินเลี้ยงลูกมาโดยลำพัง แม้จะเห็นดเห็น้อย แต่ก็หวัง ว่าคนฆ่าสามีของตนเองจะต้องติดคุก ซึ่งจะทำให้ตนหายเหนื่อยไปได้บ้าง แต่กลับเป็นว่า คนฆ่า สามีของตนไม่ถูกลงโทษ ศาลยังปล่อยให้คนผิดมาลอยหน้าลอยตาเยาะเย้ยครอบครัวของตนอยู่ ตลอดมา ทั้งเหนื่อยที่ต้องเลี้ยงลูกคนเดียว ทั้งแค้นที่คนฆ่ามันไม่ถูกลงโทษ ทั้งน้อยใจที่บ้านเมือง เข้าข้างคนผิด ทำให้ครอบครัวนี้ปลื้กตนออกจากการสมาคมกับคนรอบข้าง ชีวิตน่าสงสารจริง ๆ

ผลเสียที่เกิดขึ้นจากการตัดสินคดีนี้ ทำให้ประชาชนในละแวกนั้น รู้กันว่าผู้พิพากษาก็ รับสินบนชาวบ้านเหมือนกัน เพราะแต่ก่อนนี้ คิดกันว่า ผู้พิพากษาไม่กินสินบน เมื่อหลายคนรู้อย่าง นี้แล้วก็พาให้เกิดผลเสียสองประการ คือ เสื่อมความนับถือสถาบันตุลาการ นี่เป็นผลเสียประการ ที่หนึ่ง ส่วนประการที่สองก็คือ คนทำผิดรายอื่นเอาเป็นตัวอย่าง เวลาทำผิดและมีเรื่องขึ้นศาล ก็ขึ้นไปหาผู้พิพากษาให้ช่วยเหลือ เพราะฉะนั้น คนมีเงินทำผิดจึงไม่ถูกกฎหมายลงโทษ ส่วนคนจน เมื่อทำผิดจึงจะถูกกฎหมายลงโทษ

นี่เป็นผลเสียของการที่สถาบันตุลาการไม่ประพฤติในทศพิธราชธรรมในข้อที่ว่าด้วยความซื่อตรง เรามีวิธีแก้ไขเรื่องนี้อย่างไร การแก้ไขเรื่องอย่างนี้ คิดว่านอกจากจะมีความรู้

ทางกฎหมายแล้ว ต้องมีความรู้อย่างแท้จริงในเรื่องกรรม เรื่องเป็นทายาทของกรรม กล่าวคือ ต้องศึกษาให้มองเห็นความจริงว่า ผู้ทำกรรมแล้วต้องได้รับผลของกรรมที่ตัวได้ทำไว้ เมื่อศึกษาจนมองเห็นความจริงแล้ว จะได้มีความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม เมื่อมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม จะได้มีความกลัวผลของกรรมชั่ว เมื่อมีความกลัวผลของความชั่วก็จะไม่รับสินบนของคนผิด แล้วตัดสินใจให้เป็นคนถูก

พระพุทธองค์ตรัสไว้ในเนมิราชชาดกโดยสรุปว่า พระราชา (อำมาตย์ของพระราชา) อาศัยกำลังสามประการที่ตนมีอยู่ คือ กาย-พลังกำลังกายที่แข็งแรงกว่า โภค-พลังกำลังทรัพย์ที่มากมาย และอาณาพล กำลังอำนาจที่มีตำแหน่ง แล้วข่มเหงราษฎร ผู้ไม่มีอำนาจเหล่านั้นให้ได้รับความเดือดร้อน เมื่อตายไปแล้วจะไปเกิดในตาบนนรก

ลักษณะของตาบนนรกเป็นอย่างไร พระองค์กล่าวไว้ในสังกัจจชาดกว่า สัตว์ผู้ตกอยู่ในนรกชื่อตาบนะ จะมีเปลวไฟพุ่งออกมาจากกายของสัตว์นั้น ทั้งสกลกาย พร้อมทั้งปลายขนและปลายเล็บของสัตว์นั้น มีเปลวไฟเป็นอันเดียวกัน เขาถูกไฟเผาทั้งภายในกายและภายนอกกาย เสวยทุกข์เวทนาอย่างแสนสาหัส ร้องไห้คร่ำครวญอยู่ตลอดเวลา เหมือนช้างถูกนายความช้างแทงอยู่ฉะนั้น¹

พุทธพจน์เทียบมาข้างบน เป็นการยืนยันว่าพระพุทธองค์ตรัสไว้แน่ชัดว่า คนทำความชั่วเมื่อตายไปแล้วจะไปเกิดในนรกแน่นอน โดยเฉพาะอำมาตย์ของพระราชา หรือข้าราชการทุกประเภทที่มีอำนาจมากด้วยกำลังสามประการคือ อาศัยอำนาจที่ตนเป็นคนมีบริวารมาก จะบัญชาให้บริวารไปจัดการกับใครก็ได้ เพราะคนมีพวกพ้องมากมาย หรือคนมีกำลังกายแข็งแรงกว่าคนอื่น แล้วรังแกคนที่มั่งร่ากายอ่อนแอกว่า เรียกว่า อาศัยกำลังที่เรียกว่า กายพลัง

ส่วนผู้ที่มีเงิน ย่อมเป็นที่ยำเกรงของคนเป็นจำนวนมาก ต้องการอะไรก็ใช้เงินจ้างให้ทำสิ่งที่คุณต้องการ ถ้าทำเรื่องดีก็ดีไป แต่ถ้าทำเรื่องชั่วย่อมจะสร้างความเดือดร้อนให้คนอื่น ตัวอย่างเช่นภรรยาของนักเลงที่เอาเงินติดสินบนผู้พิพากษา จนผู้พิพากษาคัดสินคนผิดให้เป็นคนไม่มีความผิดไปในที่สุด นี่ก็คือ การใช้เงินสร้างความเดือดร้อนให้คนอื่นด้วยโภคพลัง คือ กำลังทรัพย์ในส่วนองข้าราชการที่ทำนองเดียวกัน ที่ใช้ทรัพย์สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชน

¹ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง. (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, 2525), เล่ม 28, หน้า 27.

สำหรับคนที่มียุติธรรมในราชการ จะเป็นที่ยำเกรงของประชาชนทั่วไป คนมีตำแหน่งมีอำนาจเหล่านั้น ถ้าเป็นคนชั่วก็จะใช้อำนาจที่มีอยู่สร้างความเดือดร้อนให้ประชาชนได้ ตัวอย่างเช่น ตำรวจแก๊งเอาของผิดกฎหมายไปซุกซ่อนไว้ที่คนใดคนหนึ่งที่ตนต้องการจะหาเรื่อง แล้วตั้งข้อหาว่ามีสิ่งผิดกฎหมายอยู่ในครอบครอง จากนั้นก็หาทางตบทรัพย์ ถ้าไม่มีให้ก็ต้องถูกตีคุก หรือตัวอย่างผู้พิพากษาที่กล่าวมาข้างต้นรับเงินของภรรยานักเลงมา แล้วใช้อำนาจหน้าที่ของตน ทำการพิจารณาคดีสินคดีความเข้าข้างคนผิด ลักษณะอย่างนี้เรียกว่า สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนด้วยอาญาพละ

ผู้ที่รับราชการหรือผู้ใดก็ตามที่ ที่สร้างความเดือดร้อนให้ประชาชน ด้วยกำลังทางกาย กำลังทรัพย์ และกำลังอำนาจหน้าที่ เขาเหล่านั้นเมื่อตายไปแล้วต้องไปเกิดในนรกตามที่พระพุทธองค์ตรัสไว้

ความรู้ทั้งหมดดังที่กล่าวมา อยากจะให้ผู้ปกครองบ้านเมือง หรือโดยเฉพาะผู้พิพากษา มีความเชื่อบ้าง เพราะความเชื่อดังกล่าวก่อให้เกิดความกลัว แต่ดูเหมือนทุกวันนี้ไม่ว่าผู้พิพากษา หรือข้าราชการอื่น ๆ น้อยคนนักที่จะเชื่อ เรื่องผลของความชั่วที่จะตามไปให้ผลในภพหน้า ทั้งนี้คงเป็นเพราะได้ศึกษาเรื่องราวในพระพุทธศาสนาบ่อยจนเกินไปนั่นเอง จึงทำให้ไม่มีความเชื่อในเรื่องเวรกรรม ขอฝากนักศึกษาไว้ด้วย

ทั้งหมดที่กล่าวมา คือ ผลของการไม่ประพฤติในศัพทราชาธรรมข้อที่ว่าด้วยความซื่อตรงของคณะรัฐมนตรี รัฐสภา และตุลาการ

8.6 มัธวะ ความอ่อนโยน

ความอ่อนโยนเป็นคุณสมบัติที่สร้างความประทับใจให้ผู้พบเห็น เมื่อสมัยพระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้ปกครองบ้านเมือง จะต้องประพฤติในศัพทราชาธรรมข้อนี้ แต่เมื่อทุกวันนี้การปกครองบ้านเมืองเป็นของประชาชน ที่ปกครองผ่านทางคณะรัฐมนตรี รัฐสภา และตุลาการ ดังนั้น สถาบันการปกครองทั้งสามจึงต้องประพฤติในศัพทราชาธรรมข้อที่ว่าด้วยความอ่อนโยน

การประพฤติอ่อนโยน เป็นคุณสมบัติเฉพาะตน เหมือนกับราชาธรรมที่ว่าด้วยศีล ซึ่งก็

เป็นคุณสมบัติเฉพาะตน มิใช่เป็นราชธรรมที่ไม่ประพาศแล้ว ทำความเดือดร้อนมาสู่ประชาชน เช่น ความไม่ซื่อตรง ถ้าผู้ปกครองไม่ประพาศแล้ว ความเดือดร้อนย่อมจะตกอยู่กับประชาชน แต่สำหรับความอ่อนโยนหาเป็นเช่นนั้นไม่ คือ ถ้าผู้ปกครองไม่มีความอ่อนโยนแล้ว ความเดือดร้อนคงจะไม่เกิดกับประชาชนมากนัก เป็นแต่ถ้าผู้ปกครองไม่มีความอ่อนโยนแล้ว ประชาชนก็จะไม่นิยมรักใคร่ ดังนั้น ในการกล่าวถึงราชธรรมว่าด้วยความอ่อนโยน จะกล่าวรวมกันไปที่สามสถาบันการปกครอง

คนไทยเรามีความรู้สึกร่วมกันว่า การสำรวมกิริยาทางกาย เป็นการแสดงออกถึงความอ่อนโยน และรวมถึงมีความเคารพด้วย ในทางตรงกันข้ามถ้าอยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่วางท่าเฉยเมยวางตนแบบดีเสมอ กิริยาอย่างนั้นเป็นกิริยาเชิงกระด้าง รัฐมนตรี ผู้แทนราษฎร และผู้พิพากษา หากพบประชาชนแล้ววางท่าแบบที่กล่าวมานั้นก็คงจะไม่มีเสน่ห์มากเท่าไรนัก คนทั้งหลายคงจะไม่นิยม เหมือนกับผู้ที่เป็นกันเองกับราษฎร เห็นราษฎรคนไหนมีอายุมากครวญพ่อครวญแม่หรือครวญย่าตายาย ก็แสดงความเคารพก่อน ไม่ปล่อยให้ท่านผู้เฒ่าเหล่านั้นมาทำความเคารพเราก่อน รัฐมนตรีก็ได้ ผู้แทนราษฎรก็ได้ และผู้พิพากษาก็ได้ ถ้าทำได้อย่างนี้ ประชาชนย่อมนิยมนับถือรักใคร่

การแสดงความอ่อนโยนก็คือ การแสดงความเคารพอย่างหนึ่ง อันประเพณีการแสดง ความเคารพนั้น แบ่งออกเป็นสองประเภท คือ การแสดงความเคารพต่อบุคคลและแสดงความเคารพต่อสถานที่ การแสดงความเคารพต่อบุคคล ประเพณีไทยแบ่งบุคคลที่ควรเคารพออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ผู้เจริญโดยชาติวุฒิ
2. ผู้เจริญโดยวัยวุฒิ
3. ผู้เจริญโดยคุณวุฒิ

ผู้เจริญโดยชาติวุฒิ หมายถึง ท่านผู้ที่เกิดในสกุลสูงส่ง เช่น พระเจ้าแผ่นดิน พระบรมวงศานุวงศ์ของพระเจ้าแผ่นดิน และผู้ที่เกิดในสกุลของมหาอำมาตย์ เป็นผู้รับใช้พระเจ้าแผ่นดินทำการปกครองบ้านเมือง คนเหล่านี้คนไทยเรายอมทำความเคารพ ถึงแม้ผู้นั้นจะอายุอ่อนกว่า แต่ก็ถือว่าเป็นคนสูงศักดิ์โดยชาติตระกูล

ผู้เจริญโดยวัยวุฒิ หมายถึง ท่านที่เกิดมานานแล้ว ล่วงกาลผ่านวัยเป็นคนมีอายุ บุคคลอย่างนี้ คนไทยเราชอบเคารพนับถือ ให้เกียรติ วัฒนธรรมข้อนี้ รวมไปถึงคนที่อายุน้อยจะทำความเคารพ คนที่มีอายุมากกว่าตนด้วย

ผู้เจริญโดยคุณวุฒิ หมายถึง ท่านที่เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา หรือหมายถึงนักบวชในศาสนาอื่น ๆ ด้วย การทำความเคารพในท่านเหล่านี้ เราถือคุณธรรมเป็นเงื่อนไข อย่างเช่น พระภิกษุสามเณร ในพระพุทธศาสนา แม้จะอายุน้อยกว่า อุบาสก อุบาสิกา แต่อุบาสก อุบาสิกาหรือประชาชนทั่วไป ก็ทำความเคารพท่าน เพราะถือว่าท่านมีภูมิธรรมที่สูงกว่านั่นเอง แต่ถ้าท่านเหล่านั้น ไม่มีคุณธรรม ไม่มีศีล เราก็ไม่ยกมือไหว้ อย่างเช่นเมื่อเราทราบว่าคุณรูปนี้ต้องอาบัติปาราชิก ซึ่งตามพระธรรมวินัยไม่ถือว่าเป็นพระแล้ว และผู้นั้นยังไม่ยอมถอดผ้าเหลืองออก เราก็ไม่ยอมยกมือไหว้ เพราะถือว่ามิได้เป็นผู้ทรงภูมิธรรมแล้ว

ส่วนการแสดงความเคารพต่อสถานที่ หมายถึง สถานที่เป็นที่ประดิษฐานสิ่งสมควรเคารพ ในศาสนา เช่น โบสถ์วิหาร เป็นต้น เมื่อพูดถึงโบสถ์วิหารกับทางราชการแล้ว รู้สึกมีความวิตก อยู่เรื่องหนึ่ง คือ การสวมรองเท้าเข้าไปในพระอุโบสถของทางราชการ ทุกครั้งที่ทางราชการไม่ว่ารัฐมนตรี รัฐสภา หรือผู้พิพากษา และข้าราชการระดับรองอื่น ๆ เมื่อไปทอดกฐินพระราชทาน ตามวัดต่าง ๆ ท่านเหล่านั้นจะสวมรองเท้าเข้าไปในพระอุโบสถอันเป็นสถานที่ทำพิธีทอดกฐินพระราชทาน บรรดาผู้ที่เคารพในพระศาสนาเห็นแล้วจะไม่พอใจ แต่ก็ไม่อยากจะพูด เพราะเป็นมารยาทของแต่ละบุคคล ในเมื่อเขาเหล่านั้นไม่มีความเคารพในศาสนสถานก็เป็นเรื่องของเขา

หากพิจารณาด้วยความเป็นธรรมแล้ว ไม่สมควรอย่างยิ่งในการสวมรองเท้าเข้าโบสถ์ การไม่สมควรนี้มีเหตุผล 2 ประการ คือ

1. โดยมารยาท
2. โดยความเคารพ

โดยมารยาท ตามปกติทั่วไป เมื่อคนเราธรรมดาไปบ้านใคร เราจะไม่สวมรองเท้าขึ้นหรือเข้าไปในที่อยู่ของเจ้าของบ้าน ส่วนใหญ่เราจะถอดรองเท้าไว้หน้าบ้าน แล้วเดินเข้าบ้านด้วยเท้าเปล่า นี่เป็นมารยาทของผู้เป็นแขก หรืออีกนัยหนึ่งสถานที่ใดที่เจ้าของบ้านเขาไม่สวมรองเท้า

เข้าไป ผู้เป็นแขกก็ไม่ควรสวมรองเท้าเข้าไปในที่นั่ง แต่ถ้าสมมติว่ามีคนสวมรองเท้าเข้าไปในบ้านและเดินเข้าไปในที่เจ้าของบ้านไม่สวมรองเท้าเดิน ท่านจะมีความรู้สึกอย่างไร คำตอบก็คือเจ้าของบ้านคงไม่ชอบใจ ถ้าเจ้าของบ้านคุณน้อย ก็คงจะไล่คนไม่มีมารยาทคนนั้นให้พ้นบ้านของคุณไป

อนึ่ง พระอุโบสถนั้นนับเป็นศาสนสถานที่สำคัญยิ่ง เพราะเปรียบเหมือนที่ประทับของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งชาวพุทธทั้งหลายเคารพนับถือ เมื่อพระอุโบสถเปรียบเหมือนที่ประทับอยู่ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว หากวัดที่ใครจะสวมรองเท้าเข้าไปหาพระองค์ไม่ แม้คนที่ไม่เคารพนับถือพระองค์ก็ไม่ควรที่จะสวมรองเท้าเข้าไป เพราะต้องคำนึงถึงมารยาทของผู้ดี ที่กล่าวไว้ข้างบนว่า ไม่ควรสวมรองเท้าเข้าไปในบ้านของคนอื่น มีเรื่องเล่ามาว่าเมื่อสมเด็จพระราชาธิบดีของอังกฤษเสด็จไปประเทศอินเดีย เจ้าหน้าที่จัดให้พระองค์เสด็จไปชมศาสนสถานของศาสนาฮินดู พระองค์จะไม่ถอดรองเท้า แต่เจ้าหน้าที่ไม่ยอม พระองค์จำต้องถอดรองเท้า ในกรณีนี้ก็ถือว่าสมควร เพราะถึงพระองค์จะไม่นับถือศาสนาฮินดู แต่โดยมารยาทก็จำต้องปฏิบัติ

โดยความเคารพ ธรรมเนียมของคนไทยเรานั้น นับถือพระพุทธศาสนา เมื่อเข้าไปในวัด ซึ่งเป็นสถานที่ควรเคารพ เช่น บริเวณพระอุโบสถ เป็นต้น เราจะต้องถอดรองเท้า เฉพาะอย่างยิ่งในพระอุโบสถด้วยแล้ว ชาวพุทธเราจะไม่เคยสวมรองเท้าเข้าไปเลย เพราะถือว่านั่นคือที่ประทับของพระพุทธองค์ ดังนั้น ในฐานะที่เป็นผู้นับถือพระรัตนตรัยแล้ว ไม่ควรอย่างยิ่งที่จะสวมรองเท้าเข้าไปในพระอุโบสถ

นี่คือ เหตุผลที่ว่าทำไมจึงไม่ควรสวมรองเท้าเข้าไปในพระอุโบสถ ถ้ามว่า ผู้ปกครองบ้านเมืองนับถือพระพุทธเจ้าหรือไม่ ตอบว่าส่วนใหญ่ก็นับถือ เพราะถ้าไม่นับถือก็คงจะไม่ไปทอดกฐินพระราชทาน เมื่อนับถือแล้วขอร่ามว่า ทำไมไม่สวมรองเท้าเข้าไปถึงในที่ประทับของพระพุทธเจ้า ตรงนี้จะตอบอย่างไร ถ้าจะให้ตอบแทน ก็คงตอบว่าเอาธรรมเนียมฝรั่งมาใช้ เพราะฝรั่งเขาไม่มีธรรมเนียมเคารพกันด้วยการถอดรองเท้า ถ้ามต่อไปอีกว่า ทำไมจึงเอาธรรมเนียมฝรั่งมาใช้ คงตอบว่าสะดวกดี หรือจะมีเหตุผลอย่างไร ก็ไม่ทราบได้ แต่ถึงจะมีเหตุผลอย่างไรก็ตามที่ ก็ยังถือว่าไม่ให้เกียรติเจ้าของสถานที่อยู่นั่นเอง เจ้าของสถานที่ที่นั่นก็คือ พระพุทธรูป และ พระสงฆ์

ถ้าพระพุทธรูปมีความรู้สึกได้ ท่านคงจะมีความรู้สึกว่าคุณที่สวมรองเท้ามากราบพระองค์ท่าน เป็นคนไม่มีมารยาท แต่ท่านก็พูดออกมาไม่ได้

ส่วนเจ้าของสถานที่อีกบุคคลหนึ่งก็คือ พระสงฆ์ พระสงฆ์เป็นเจ้าของอาราม ถ้าหากว่าผู้ใดเข้ามาในอารามของท่าน แล้วไม่แสดงความเคารพท่านคงจะไม่พอใจ ที่ร้ายไปกว่านั้นก็คือ การสวมรองเท้าเข้าไปในพระอุโบสถ รู้สึกเป็นภาพบาดตาบาตใจพระสงฆ์ท่านมาก แต่ท่านก็ไม่กล้าพูด เก็บไว้แต่ในใจ เล่ากันว่าสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพเสด็จไปประเทศลังกาทางรัฐบาลเชิญเสด็จไปนมัสการพระเชี้ยวแก้วของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อเสด็จไปถึงพระเจดีย์ที่ประดิษฐานพระเกี้ยวแล้ว พระองค์จะเสด็จเข้าไปห้องฉลองพระบาท ทางเจ้าหน้าที่เขาไม่ยินยอม กราบทูลให้พระองค์ถอดฉลองพระบาทก่อน พระองค์ไม่พอพระทัย จึงไม่ยอมเสด็จเข้าไปทอศพระเนตร เรื่องดังกล่าวนี้จะไม่วิจารณ์ แต่จะยกเรื่องในสมัยพุทธกาลมาเป็นอุทาหรณ์

มีเรื่องกล่าวไว้ในธรรมเจดีย์สูตรว่า¹ "วันหนึ่งพระเจ้าปัสเสนทิโกศล ราชาแห่งแคว้นโกศล เสด็จดำเนินเพื่อสำราญพระอิริยาบถในอุทยานแห่งหนึ่ง ทรงรื่นรมย์อยู่กับความเงิบสงัดของป่า เพราะทอศพระเนตรเห็นความเงิบสงัดของป่า จึงทำให้ทรงระลึกถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้นมาทันใด จึงตรัสถามเสนาบดีที่ตามเสด็จว่า ขณะนี้พระพุทธรูปประทับอยู่ที่ไหน เสนาบดีกราบทูลว่า ขณะนี้พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประทับอยู่ ณ นิคมชื่อ เมตตปุषะ ในแคว้นสักกะ ระยะทางห่างจากอุทยานนี้สามโยชน์

เมื่อทรงทราบแล้วจึงทรงเสด็จขึ้นพระราชยาน รับสั่งให้ตรงไปยังนิคมเมตตปุषะ แคว้นสักกะทันที เมื่อเสด็จไปถึงแล้ว ก่อนจะเสด็จเข้าไปเฝ้าพระพุทธรูปในพระวิหาร พระองค์ได้ถอดพระขรรค์ พระอุณหิส คือ เครื่องประดับพระพักตร์มอบให้แก่ที่มการายนะ เสนาบดีไว้แล้ว เสด็จเข้าไปเฝ้าพระพุทธรูปในพระวิหาร ทันใดที่พบพระพุทธรูป พระเจ้าปัสเสนทิโกศลทรงขับพระเศียรลงแทบพระบาทของพระพุทธรูป แล้วทรงจูบพระยุคลบาทของพระพุทธรูปด้วยพระโอษฐ์ พระหัตถ์ถนัดพระบาทของพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วทรงประกาศพระนามสามครั้งว่า

¹พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง. (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, 2525), เล่ม 3, หน้า 383-390.

พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันคือ พระเจ้าบัสเสนทิโกศล พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันคือ พระเจ้า
บัสเสนทิโกศล พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันคือ พระเจ้าบัสเสนทิโกศล

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสทักว่า พระมหากษัตริย์ เห็นประโยชน์อะไร จึงทำการ
เคารพนอบน้อมเป็นอย่างยิ่งขนาดนี้ในสรีระของตถาคต

พระเจ้าบัสเสนทิโกศล ได้กราบทูลถึงความเลื่อมใสของพระองค์ ที่มีต่อพระพุทธองค์
8 ประการว่า

1. พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันมีความเลื่อมใสในธรรมของพระผู้มีพระภาคว่า พระผู้มี
พระภาคตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว พระสงฆ์สาวกของ
พระผู้มีพระภาคปฏิบัติดีแล้ว ฯลฯ อนึ่ง หม่อมฉันมิได้เห็นพรหมจรรย์อันบริสุทธิ์บริบูรณ์อย่างนี้
นอกจากธรรมวินัยของพระผู้มีพระภาค

2. พระองค์ผู้เจริญ พระราชายังทะเลาะกับพระราชา พราหมณ์ยังทะเลาะกับพราหมณ์
คฤหบดียังทะเลาะกับคฤหบดี มารดาบิดายังทะเลาะกับลูก ญาติยังทะเลาะกับญาติ เพื่อนยัง
ทะเลาะกับเพื่อน แต่หม่อมฉันเห็นภิกษุในธรรมวินัยของพระองค์สมัคสมานกันขึ้นชมกัน มองดูกัน
และกันด้วยดวงตาอันเปี่ยมไปด้วยความรัก นี่ก็เป็นความเลื่อมใสในธรรมของพระผู้มีพระภาค
ของหม่อมฉัน

3. พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันเห็นสมณพราหมณ์ในอุทยานต่าง ๆ ผิวพรรณไม่ผ่องใส
ผอมเหลือง ตัวสะพร่งไปด้วยเส้นเอ็น แต่หม่อมฉันได้เห็นภิกษุทั้งหลายในธรรมวินัยนี้ ว่า เรือง
ผิวพรรณผ่องใส มีใจชื่นบาน มีรูปร่างน่ายินดี มีอินทรีย์เอิบอิม มีความชวนชวายน้อย เลี้ยงชีพ
ด้วยของที่ผู้อื่นให้ พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้มีความคิดว่า ท่านเหล่านี้ คงบรรลุคุณวิเศษยิ่งไป
กว่าเดิมในศาสนาของพระผู้มีพระภาคเป็นแน่ พระองค์ผู้เจริญ แม้ข้อนี้ก็เป็นความเลื่อมใสใน
ธรรมของพระผู้มีพระภาคของหม่อมฉัน

4. พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันเป็นชัตติยราช ได้มูรธาภิเษกแล้ว สามารถจะฆ่าคนที่
ควรฆ่าได้ รับผิดชอบต่อคนที่จะรับผิดชอบได้ เนรเทศคนที่ควรเนรเทศได้ เมื่อหม่อมฉันนั่งในศาลที่ตัดสิน
คดีความ ก็ยังมีคนพูดสอดแทรกขึ้นมาเป็นระยะ ๆ แม้หม่อมฉันจะกล่าวห้ามว่า ท่านทั้งหลายอย่า
พูดสอดแทรก จงคอยให้เราพูดให้จบก่อน แม้อย่างนี้ก็ยังมีคนไม่กลัวหม่อมฉัน ยังพูดสอดแทรกขึ้น

มาเป็นระยะ ๆ พระองค์ผู้เจริญ แต่หม่อมฉันเห็นภิกษุทั้งหลายในธรรมวินัยนี้ เมื่อเวลาฟังพระผู้มีพระภาคแสดงธรรมอยู่ ไม่มีเสียงพูดสอดแทรกขึ้นมาเลย อย่าว่าแต่เสียงพูดเลย แม้แต่เสียงไอและเสียงจามก็ไม่มี น่าอัศจรรย์หนอ พระผู้มีพระภาคทรงฝึกบริษัทของพระองค์คืออย่างนี้ โดยไม่ต้องใช้อาชญา พระองค์ผู้เจริญ นี่ก็เป็นความเลื่อมใสในธรรมของพระผู้มีพระภาคของหม่อมฉัน

5. พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นกษัตริย์ผู้เป็นบัณฑิตบางพวก เป็นผู้ฉลาด มีคารมคมคาย ฉลาดเฉียบแหลมในการโต้คารมกับฝ่ายตรงกันข้าม กษัตริย์เหล่านั้น พอได้ยินข่าวว่าพระสมณโคดม จักเสด็จไปถึงบ้านนั้น กษัตริย์เหล่านั้นก็พากันตั้งปัญหา เพื่อจะไปถามพระสมณโคดม ด้วยหวังว่า เมื่อพระสมณโคดมพยากรณ์อย่างนี้ พวกเราจะแย้งคำพยากรณ์ของพระสมณโคดมให้ตกไปด้วยวาหะอย่างนี้ ต่อมาเมื่อทราบข่าวว่าพระสมณโคดมเสด็จไปถึงบ้านนั้น นิคมนั้นแล้ว กษัตริย์เหล่านั้นก็พากันไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ที่นั่นพระผู้มีพระภาค จึงทรงชี้แจงให้กษัตริย์เหล่านั้นได้เห็นแจ้ง รู้จริง ว่าเรื่องในธรรมกถาของพระผู้มีพระภาค พระองค์ผู้เจริญ กษัตริย์เหล่านั้น เมื่อพระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้เห็นแจ้งแล้ว ไม่มีใครทูลถามปัญหาที่ช่วยกันตั้งไว้เลย แล้วอย่างนี้จะมีการแย้งคำพยากรณ์ได้อย่างไร ที่แท้กษัตริย์เหล่านั้นทั้งหมด ยอมตนเข้าเป็นสาวกของพระผู้มีพระภาคด้วยความเลื่อมใส พระองค์ผู้เจริญ แม้ข้อนี้ ก็เป็นความเลื่อมใสในธรรมของพระผู้มีพระภาคของหม่อมฉัน

6. พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นพราหมณ์ทั้งหลายผู้เป็นบัณฑิตคฤหบดีผู้เป็นบัณฑิตสมณะผู้เป็นบัณฑิตบางพวก อวดตนว่าเป็นผู้ฉลาดสามารถโต้วาหะกับพระสมณโคดมให้พ่ายแพ้ไปได้ เมื่อทราบข่าวว่าพระสมณโคดมจักเสด็จไปถึงบ้านนั้น นิคมนั้น ต่างก็พากันคิดตั้งปัญหา เพื่อจะไปทูลถามพระสมณโคดมด้วยหวังใจว่า เมื่อพระสมณโคดมพยากรณ์ปัญหาอย่างนี้ พวกเราจะแย้งคำพยากรณ์ของพระสมณโคดมให้ตกไปด้วยวาหะอย่างนี้ ต่อมาเมื่อทราบข่าวว่าพระสมณโคดม เสด็จไปถึงบ้านนั้น นิคมนั้นแล้ว พราหมณ์ทั้งหลายเป็นต้นเหล่านั้น ก็พากันมาเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ที่นั่นพระผู้มีพระภาค จึงทรงชี้แจงให้พราหมณ์ เป็นต้น เหล่านั้นได้เห็นแจ้ง รู้จริง ว่าเรื่องในธรรมกถาของพระผู้มีพระภาค พระองค์ผู้เจริญ พราหมณ์ทั้งหลายเป็นต้นเหล่านั้น เมื่อพระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้เห็นแจ้งแล้ว ไม่มีผู้ใดทูลถามปัญหาที่ช่วยกันตั้งไว้เลย แล้วอย่างนี้จะมีการแย้งคำพยากรณ์ได้อย่างไร ที่แท้พราหมณ์ทั้งหลาย เป็นต้น เหล่านั้นยอมตนเข้าเป็นสาวก

ของพระผู้มีพระภาคด้วยความเลื่อมใส พระองค์ผู้เจริญ แม้ชื่อนี้ก็เป็นความเลื่อมใสในธรรมของพระผู้มีพระภาคของหม่อมฉัน

7. พระองค์ผู้เจริญ ช่างไม้สองคน คนหนึ่งชื่อ อสิทันตะ อีกคนหนึ่งชื่อ บุราณะ ช่างไม้ทั้งสองคนนี้ กินอยู่กับหม่อมฉัน ใช้นานของหม่อมฉัน หม่อมฉันให้เครื่องเลี้ยงชีพเขา ให้ยศตำแหน่งเขา แต่ถึงกระนั้นเขาหาได้ทำความเคารพหม่อมฉันเหมือนพระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ พระองค์ผู้เจริญ เรื่องเคยมีมาแล้ว หม่อมฉันยกกองทัพออกไป เพื่อจะทดลองช่างไม้ทั้งสอง จึงให้เขาพักในที่พักอันคับแคบแห่งหนึ่ง ครั้นนั้นช่างไม้ทั้งสองนั้น ยังราตรีให้ล่วงไปด้วยการสนทนาธรรมเป็นอันมาก เมื่อถึงเวลานอน เขาทราบว่พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ใด ก็ละมึนศีรษะไปทางทิศนั้น แล้วนอนเหยียดเท้ามาทางหม่อมฉัน พระองค์ผู้เจริญ นำอัครจรรยหนอ ที่ช่างไม้ทั้งสองตั้งที่อาศัยหม่อมฉันเป็นอยู่ให้ยศตำแหน่ง แต่กระนั้นเขาหาได้ทำความเคารพหม่อมฉัน เหมือนพระผู้มีพระภาคไม่ เขาเหล่านั้นคงจะได้บรรลุคุณวิเศษในศาสนาของพระองค์เป็นแน่ พระองค์ผู้เจริญ แม้ชื่อนี้ก็เป็นความเลื่อมใสในธรรมของพระผู้มีพระภาคของหม่อมฉัน

8. พระองค์ผู้เจริญ พระผู้มีพระภาคก็เป็นกษัตริย์ แม้หม่อมฉันก็เป็นกษัตริย์ พระผู้มีพระภาคเป็นชาวโกศล แม้หม่อมฉันก็เป็นชาวโกศล พระผู้มีพระภาคมีพระชนม์ 80 ปี แม้หม่อมฉันก็มีอายุ 80 ปี พระองค์ผู้เจริญ เพราะเหตุนี้แล หม่อมฉันจึงทำความเคารพนบเป็นอย่างยิ่งในพระผู้มีพระภาค และแสดงอาการเป็นฉันทมิตร

คำประกาศความเลื่อมใสของพระเจ้าปัสเสนทิโกศลจบลงเพียงเท่านี้ เมื่อพระองค์กล่าวจบแล้วก็ทูลลาพระผู้มีพระภาคกลับไป จุดประสงค์ที่ยกพระสูตรนี้มา ก็เพื่อจะแสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ที่นับถือพระพุทธเจ้า นั้น ทรงมีความเคารพต่อพระพุทธเจ้าอย่างไร ขนาดเมื่อจะเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าพระองค์ยังถอดพระชรรค์ และพระอุณหิส ซึ่งเป็นเครื่องประดับบอกตำแหน่งสูงสุดออก เสด็จเข้าไปเฝ้าอย่างคนธรรมดา ทั้งนี้ คงเป็นการเข้าเฝ้าทำนองว่า ไม่ต้องการแสดงความมีอำนาจต่อพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาคนั่นเอง จึงทรงถอดพระชรรค์และพระอุณหิสออกแท้จริงเป็นอย่างไรขอฝากนักปกครองพิจารณา

ทั้งหมดที่กล่าวมา คือ การประพจน์ในศัพทราชาธรรมข้อที่ว่า มีความอ่อนโยนของคณะรัฐมนตรี ผู้แทนราษฎร และฝ่ายตุลาการ ซึ่งเป็นสถาบันการปกครองของบ้านเมือง

8.7 ตะปะ ความมีเดซ

หคพิธราชธรรมช้อยนี้ ได้กล่าวไว้ในบทที่ว่าด้วยหคพิธราชธรรมกับราชาธิปไตยว่า ความมีเดซของพระเจ้าแผ่นดิน หมายถึง ข้าราชการทุกฝ่ายตลอดถึงประชาชนทั่วไปมีความยำเกรงพระเดชานุภาพ ไม่กล้าประพฤติผิดกฎหมาย เพราะกลัวพระเจ้าแผ่นดินจะทรงลงพระราชอาญา แต่การที่ข้าราชการและประชาชนจะกลัวพระเดชานุภาพได้ จะต้องเห็นความเด็ดขาดเที่ยงตรงของพระเจ้าแผ่นดินมาก่อน กล่าวคือ เมื่อทุกคนในปกครองทำความผิด ทรงลงโทษทุกคน แม้จะเป็นคนใกล้ชิดก็ไม่เว้น ถ้าพระเจ้าแผ่นดินทรงปฏิบัติอย่างนี้ ทุกคนต่างก็จะเกรงพระเดชานุภาพ ไม่กล้าทำผิดกฎหมายของพระเจ้าแผ่นดินอย่างนี้ เรียกว่า ความมีตะปะของพระเจ้าแผ่นดิน

เมื่อการปกครองเปลี่ยนแปลงไป อำนาจการบริหารบ้านเมืองเปลี่ยนมือจากพระเจ้าแผ่นดินมาเป็นของประชาชน และประชาชนปกครองโดยผ่านทางคณะรัฐมนตรี รัฐสภา และตุลาการ สถาบันการปกครองทั้งสามนั้น จะต้องสร้างความมีตะปะให้กับสถาบันของตน ตามลักษณะของงานการปกครองที่กฎหมายมอบให้ อย่างเด็ดขาดเที่ยงธรรม เมื่อประชาชนทุกคนเห็นความเด็ดขาด เที่ยงธรรมของสถาบันทั้งสามแล้ว ก็ย่อมจะเกิดความเกรงกลัวในการที่จะทำผิดกฎหมาย ทุกวันนี้สถาบันทั้งสามได้สร้างเดชานุภาพให้กับตนหรือไม่ มาพิจารณากันเป็นรายสถาบัน

คณะรัฐมนตรี ตามที่กล่าวมาแล้วว่า ความมีเดซของพระเจ้าแผ่นดิน ก็คือ ผู้อยู่ใต้ปกครองไม่กล้าทำผิดกฎหมาย เพราะกลัวถูกลงโทษอันเนื่องมาจากความเด็ดขาดของพระเจ้าแผ่นดิน เมื่อคณะรัฐมนตรีมาทำหน้าที่ปกครองแทน คณะรัฐมนตรีจะต้องมีความเด็ดขาดเมื่อทุกคนทำผิดกฎหมายและต้องเที่ยงธรรมด้วย แต่ทุกวันนี้เราจะพบว่า ข้าราชการและประชาชนบางส่วนไม่มีความเกรงกลัวกฎหมาย มีเฉพาะบางส่วนเท่านั้นที่เกรงกลัวกฎหมาย ถ้ามองว่า ข้าราชการและประชาชนส่วนไหนที่ไม่กลัวกฎหมาย และส่วนไหนที่กลัวกฎหมาย คำตอบก็คือ คนมีเงินและคนที่ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงมีอำนาจ คนสองประเภทนี้ไม่กลัวกฎหมายลงโทษ ส่วนคนที่กลัวกฎหมายลงโทษก็มีสองประเภทเหมือนกันคือ คนยากจน และคนที่ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงไม่มีอำนาจ

เรามาพิจารณากันว่า ทำไมคนสองประเภทนั้นจึงไม่กลัวกฎหมายลงโทษ สำหรับคนที่

กล่าวกฎหมายลงโทษ ก็เป็นการดีแล้ว ไม่ต้องพิจารณาแต่อย่างใด คนที่ไม่กล่าวกฎหมายลงโทษนั้น ก็คือ คนที่ไม่กล่าวอำนาจของคณะรัฐมนตรีนั่นเอง พูดย่าง ๆ คณะรัฐมนตรีไม่มีตะปะตะปะที่เขาจะกล่าว ถามว่าทำไมเขาไม่กล่าวคณะรัฐมนตรี ก็คงตอบได้ว่ามีสาเหตุ 3 ประการ

1. ไม่จริงใจต่อการปกครอง
2. ไม่มีความเด็ดขาด
3. ไม่มีความเที่ยงธรรม

ไม่จริงใจต่อการปกครอง คณะรัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจบังคับบัญชาข้าราชการต่าง ๆ ทุกระดับ ก็อำนาจนั้นก็คือ อำนาจในการให้ข้าราชการดำเนินการปกครองตามหน้าที่ของตน ของแต่ละกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด ถ้าข้าราชการแต่ละหน่วยงานไม่สุจริตในการทำงาน คณะรัฐมนตรีมีอำนาจในการออกระเบียบเพื่อลงโทษข้าราชการที่ทุจริตได้ แต่ก็ปรากฏออกมาว่า ตลอดเวลานับแต่เปลี่ยนการปกครองเป็นต้นมา ข้าราชการประพฤตินิยมชอบ ฉ้อราษฎร์บังหลวงเพิ่มขึ้น การที่การทุจริตเพิ่มขึ้นในวงราชการนั้น ก็แสดงว่าคณะรัฐมนตรีไม่จริงใจที่จะเอาผิดคนทุจริต ตัวอย่างที่เห็นได้ในการไม่จริงใจต่อการเอาโทษคนผิดก็คือ ไม่ยอมออกกฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการ ป.ป.ป. ลงโทษข้าราชการกระทำผิด หรือไม่ยอมให้คณะกรรมการ ป.ป.ป. ฟ้องข้าราชการผู้ทำผิดต่อศาล เป็นแต่เพียงเมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ป. สอบสวนพบความผิดแล้ว ก็ต้องส่งเรื่องให้ต้นสังกัดของข้าราชการผู้ทำผิดเป็นผู้พิจารณาโทษ ถ้าต้นสังกัดพิจารณาแล้วมีความเห็นว่าข้าราชการของตนไม่ผิด ก็ไม่ลงโทษหรือลงโทษสถานเบา

ถ้าจะถามว่าทำไมคณะรัฐมนตรีไม่เสนอกฎหมายให้อำนาจเด็ดขาดแก่คณะกรรมการ ป.ป.ป. ต่อรัฐสภา เพื่อผ่านกฎหมายนั้นออกมา ก็ตอบได้เลยว่า เพราะกลัวว่า คณะกรรมการ ป.ป.ป. จะลงโทษข้าราชการที่เป็นพวกของตน เพราะตนรู้อยู่แก่ใจว่าข้าราชการผู้ใหญ่ที่เป็นพวกของตนมีแนวโน้มฉ้อราษฎร์บังหลวงหลายคน ถ้าขึ้นปล่อยให้คณะกรรมการ ป.ป.ป. ลงโทษข้าราชการทุจริตได้ พวกของตนจะต้องออกจากราชการค่อนข้างแน่ เพราะกลัวอย่างนี้จึงไม่ยอมเสนอกฎหมายให้อำนาจเด็ดขาดแก่ ป.ป.ป. นี้คือ ตัวอย่างความไม่จริงใจต่อการปกครองบ้านเมืองของคณะรัฐมนตรี เมื่อเป็นเสียอย่างนี้แล้ว คณะรัฐมนตรีจะสร้างตะปะตะปะให้เกิดแก่ตนได้อย่างไร

ไม่มีความเด็ดขาด ผู้ปกครองเมื่อเห็นคนทำผิดไม่ว่าจะเป็นใครมากน้อยแค่ไหนต้องลงโทษตามกฎหมายบ้านเมือง แต่มีหลายเรื่องที่ยุติธรรมระดับล่าง ๆ เห็นคนทำผิดแล้วก็สั่งเลไม่กล้าเอาผิด ต้องคอยดูเบื้องต้น คือ คณะรัฐมนตรี เมื่อเห็นเบื่องบนทำเฉย ก็เฉยตามไปด้วย ตกลงผู้ทำผิดก็ได้ใจทำผิดไปเรื่อย ๆ ตัวอย่างในเรื่องนี้มีมากมาย แต่ในที่นี้ขอยกตัวอย่างเพียงเรื่องเดียวมาพิจารณากัน เรื่องที่น่าสนใจก็คือ เรื่องตัดไม้ทำลายป่า เรื่องบุกรุกป่าสงวน เรื่องทั้งสองนี้อาจจะเป็นคนละเรื่องได้ แต่ในที่นี้ขอรวมเป็นเรื่องเดียวกัน

การบุกรุกป่าสงวนด้วยการตัดไม้ทำลายป่า ทำกันมานานแล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลรู้แต่ก็ไม่กล้าทำอะไร เพราะคนที่บุกรุกป่าสงวนมีมากด้วยกัน และส่วนใหญ่จะเป็นคนยากจนของประเทศอีกด้วย เมื่อเจ้าหน้าที่ไม่กล้าจับก็รายงานเบื่องบน ซึ่งก็คือ รัฐมนตรีเจ้ากระทรวง แล้วรายงานเรื่องนั้นก็ถึงคณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีมองหน้ากันแล้ว ก็ไม่กล้าให้เจ้าหน้าที่จับกุม เพราะสาเหตุสองประการคือ เพราะคนส่วนใหญ่เป็นคนจนไม่อยากจะจับกุมให้เดือดร้อน และอีกประการหนึ่ง คือ คณะรัฐมนตรีล้วนมาจากประชาชนเลือกตั้ง ถ้าจับกุมประชาชนตัวอาจจะเสียคะแนนก็ได้ เพราะเหตุนี้เองคณะรัฐมนตรีจึงปฏิบัติตามกฎหมายเด็ดขาดไม่ได้ เมื่อคนทำผิดกฎหมาย คณะรัฐมนตรีขี้นบีบตาให้เจ้าหน้าที่ของรัฐวางเฉย เพราะเหตุผลใดก็ตามที่ นั่นคือ คณะรัฐมนตรีทำผิดกฎหมาย เมื่อทำผิดกฎหมายเสียแล้ว จะสร้างตะปะเตชะให้ข้าราชการและประชาชนเกรงกลัวต่อกฎหมายได้อย่างไร

ไม่มีความเที่ยงธรรม ความเที่ยงธรรมในการปกครองเป็นสิ่งพึงปรารถนาของการปกครอง แต่ก็ปรากฏเสมอว่าเจ้าหน้าที่บ้านเมืองตลอดถึงคณะรัฐมนตรี มักจะไม่ให้ความเที่ยงธรรมในระหว่างคนจนและคนรวย และระหว่างข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และข้าราชการชั้นผู้น้อย ในเมื่อคนเหล่านี้ทำผิดกฎหมายด้วยกัน ตัวอย่างเช่น เรื่องที่เคยเกิดมาแล้วเมื่อหลายสิบปีก่อน คนขอทานที่อาศัยนอนอยู่แถวคลองหลอด เห็นขนุนที่ยืนต้นอยู่ริมคลองหลอดส่งกลิ่นหอม ก็รู้ว่ามิขนุนสุกอยู่บนต้นขนุนต้นใดต้นหนึ่ง ก็เกิดอยากกินขึ้นมา จึงไปปลิดขนุนลูกที่สุกนั้นมากิน เจ้าหน้าที่ตำรวจมาพบเข้า จึงจับไปขังที่โรงพัก โดยกล่าวหาว่าขโมยทรัพย์สินของราชการ

ถามว่าคนขอทานคนนั้นทำผิดไหม ตอบว่าทำผิด เมื่อทำผิดถูกจับก็เป็นการดีแล้ว ใน

ประเด็นนี้ไม่เถียง แต่จะเถียงในประเด็นว่า ที่คนที่มีอำนาจขโมยทรัพย์สินของทางราชการเป็น ล้าน ๆ เจ้าหน้าที่จับทันทีใหม่ ไม่กล้าจับหรอก ต้องดูที่เบื้องบนก่อน ถ้าเบื้องบนให้จับก็จะจับ แต่ถ้าเบื้องบนทำเฉย ๆ เจ้าหน้าที่ก็จะเฉยเหมือนกัน ประเด็นนี้ต่างหากที่จะต้องพูดกัน เพราะผู้ปกครองบ้านเมืองทุกระดับไม่มีความเที่ยงธรรมในการลงโทษผู้ทำผิดกฎหมาย ในเรื่องนี้คนรับผิดชอบคือใคร ไม่พ้นคณะรัฐมนตรีแน่นอน เพราะเป็นผู้ควบคุมการบริหารบ้านเมืองสูงสุด เมื่อคณะรัฐมนตรีไม่มีความเที่ยงธรรมอย่างนี้แล้ว คณะรัฐมนตรีจะสร้างตะปะเตชะให้แก่นั่นได้อย่างไร นอกจากจะไม่สร้างตะปะเตชะให้แก่นั่นแล้ว ยังสร้างความไร้อำนาจให้กับตนเองอีกด้วย ดังนั้น คณะรัฐมนตรีที่หวังจะสร้างตะปะเตชะให้เกิดแก่นั่นจะต้องปกครองบ้านเมืองอย่างจริงจัง เต็ดขาด และเที่ยงธรรม

รัฐสภา สถาบันนี้ไม่มีหน้าที่โดยตรงในการลงโทษผู้ทำผิดกฎหมาย การสร้างตะปะเตชะให้เกิดความกลัวแก่ข้าราชการและประชาชนจึงแทบจะไม่มี แต่ถึงไม่มีโดยตรง ก็มีโดยอ้อม กล่าวคือ เป็นสถาบันสร้างกฎหมายที่ให้คุณให้โทษแก่ข้าราชการและประชาชน โดยให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย

โดยหลักนิยามแล้วรัฐสภาถือว่าเป็นสถาบันหนึ่ง ที่มีความเป็นอิสระไม่ขึ้นอยู่กับคณะรัฐมนตรี ประธานรัฐสภาก็มีศักดิ์ศรีเสมอกับนายกรัฐมนตรี และประธานศาลฎีกา ในการออกกฎหมาย เพื่อให้รัฐบาลไปปฏิบัติตามนั้น รัฐสภามีอำนาจตัดสินใจเด็ดขาด ไม่ต้องฟังคณะรัฐมนตรี แต่ในทางปฏิบัติมิได้เป็นเช่นนั้น คณะรัฐมนตรีกับรัฐสภาเป็นกลุ่มเดียวกันและเป็นกลุ่มที่ต้องมีเสียงข้างมากในสภา กลุ่มข้างน้อยก็เป็นฝ่ายค้านไป เมื่อคณะรัฐมนตรีเป็นกลุ่มเดียวกับผู้แทนราษฎรที่มีเสียงส่วนใหญ่ในสภาผู้แทนเช่นนี้ คณะรัฐมนตรีจึงมีอิทธิพลเหนือผู้แทนราษฎรโดยปริยาย เพราะผู้ที่ป็นรัฐมนตรีแต่ละคน เป็นผู้และผู้แทนราษฎรในแต่ละพรรคสนับสนุน ดังนั้น เมื่อจะออกกฎหมายอะไร คณะรัฐมนตรีจึงกระซิบสั่งได้ว่าให้ผ่านหรือไม่ให้ผ่าน ด้วยความสัมพันธ์เช่นนี้จึงทำให้มองว่าเมื่อคณะรัฐมนตรีไม่จริงใจต่อการปกครอง รัฐสภาก็จะไม่จริงใจตามไปด้วย เช่น กรณีที่คณะรัฐมนตรีไม่ยอมเสนอกฎหมายให้อำนาจ ป.ป.ป. จัดการอย่างเด็ดขาดกับข้าราชการที่ทุจริต รัฐสภาก็สามารถที่จะเสนอเองได้ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนด แต่ก็ไม่ยอมเคลื่อนไหวแต่อย่างใด ดังนั้น ข้าราชการทั้งหลาย จึงไม่เกิดความเกรงกลัวต่อการสร้างกฎหมายมาลงโทษของรัฐสภา เพราะรู้ว่าเมื่อคณะรัฐมนตรีไม่เอาด้วยรัฐสภาก็ปฏิบัติตาม คือ ไม่เอาด้วยเหมือนกัน

ตุลาการ สถาบันตุลาการทุกวันนี้ ยังมีตะเปาะให้คนเกรงกลัวกันอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ถึง 100% เพราะอะไร เพราะว่า ผู้ต้องหาถ้าเป็นจนรวยก็สามารถจ้างทนายความฝีมือเก่ง ๆ มาแก้คดี ให้รอดพ้นความผิดได้ หรือจนรวยบางคนก็อาจจะใช้เงินติดสินบนตำรวจอัยการ ผู้พิพากษา เพื่อให้ตนรอดพ้นจากเงื้อมมือของกฎหมาย แต่ถึงจะมีการทุจริตกันอยู่บ้างในวงการตุลาการ แต่กระนั้นก็ยังน้อยกว่าสถาบันคณะรัฐมนตรี และสถาบันรัฐสภาอยู่มาก สรุปได้ว่า คนทั้งหลายไม่กล้าทำผิดกฎหมาย ทุกวันนี้เพราะกลัวตุลาการตัดสินลงโทษ ดังนั้น จึงถือว่าสถาบันตุลาการยังมีตะเปาะที่คนทั้งหลายเกรงกลัวอยู่

ทั้งหมดที่กล่าวมา คือ การประพุดติในทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วยตะเปาะความมีเดชะของคณะรัฐมนตรี รัฐสภา และตุลาการ

8.8 อักโกระ ความไม่โกรธ

ความไม่โกรธ จัดเป็นทศพิธราชธรรมของพระราชาข้อหนึ่งที่พระพุทธองค์ทรงประทานไว้ให้ พระราชาปฏิบัติทศพิธราชธรรมข้อนี้ดูเหมือนจะเป็นข้อปฏิบัติส่วนพระองค์เหมือนทศพิธราชธรรม ข้อที่ว่าด้วยศีลและความอ่อนโยน ทศพิธราชธรรมข้อนี้แม้จะเป็นข้อปฏิบัติส่วนพระองค์ แต่ก็มีผลกระทบต่อข้าราชการและประชาชนมากกว่าศีลและความอ่อนโยน กล่าวคือ ถ้ามีทศพิธราชธรรมข้อนี้ก็มีความโกรธ เมื่อไม่โกรธก็มีความเมตตาต่อทุกคนที่อยู่ใต้การปกครอง นั่นเป็นผลกระทบต่อด้านดีของคุณธรรมข้อนี้

ในทางกลับกัน ถ้าไม่ประพุดติในทศพิธราชธรรมข้อนี้ กล่าวคือ พระเจ้าแผ่นดินมีความโกรธ เมื่อพระเจ้าแผ่นดินมีความโกรธ ย่อมมีผลกระทบต่อผู้ใต้ปกครอง บางทีอาจจะถึงตายก็ได้ ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ว่าด้วยทศพิธราชธรรมกับราชาธิปไตย ในข้อที่ว่าด้วยความไม่โกรธว่า "พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า พระเจ้าแผ่นดินเมื่อทรงทราบว่าตนกำลังโกรธไม่ควรลงอาญา เพราะการลงอาญากำลังโกรธ อาจจะเป็นการลงอาญาที่ไม่ถูกต้อง" นี่คือ ผลกระทบที่เกิดจากพระเจ้าแผ่นดินทรงพระพิโรธ

แต่เมื่อทุกวันนี้การปกครองมาเป็นของสถาบันทั้งสาม คำพูดของคณะรัฐมนตรี รัฐสภา และตุลาการไม่ใช่กฎหมาย ดังนั้น ผลกระทบที่เกิดจากความโกรธจึงมีน้อย แต่ถึงจะน้อยอย่างไร

การที่ผู้ปกครองไม่ว่าจะเป็นรัฐมนตรี ผู้แทนราษฎร และผู้พิพากษา ถ้าพูดหรือทำอะไรด้วยความ
โกรธแล้ว ผลกระทบจะเกิดแก่ตนและคนอื่นบ้างเหมือนกัน ตัวอย่างเช่น เรื่องที่เกิดขึ้นในรัฐสภาเมื่อ
เร็ว ๆ นี้ รัฐมนตรีท่านหนึ่งมีความโกรธผู้แทนราษฎรท่านหนึ่ง ในฐานะที่เขียดูหมิ่นแล้วไม่ยอม
คืนด้วย ไม่ยอมคืนไม่ว่า ยังเอาเหล้าในแก้วไปเททิ้งเสียอีก ไม่โกรธตรงนั้นแล้วจะโกรธตรงไหน
ท่านรัฐมนตรีท่านนั้นคงจะแค้นสุดขีดจึงเอาเหล้าสาดหน้าผู้แทนราษฎรท่านนั้น เข้าเติมเปา แล้วก็
ส้ารอกคำหยาบมาต่อกัน จนเกือบจะวางมวยกัน ถ้าไม่มีผู้ทรงเกียรติอื่น ๆ มาห้าม แล้วผลต่อมา
ก็ปรากฏว่านายรัฐมนตรี ปลดรัฐมนตรีท่านนั้นออกจากตำแหน่ง นี่คือ ผลกระทบที่รัฐมนตรีไม่
ประพฤติในทศพิธราชธรรม ข้อที่ว่าด้วยความไม่โกรธ

ในส่วนที่กระทบคนอื่น มีตัวอย่างเช่น สมัยหนึ่งเมื่อทหารทำการปฏิวัติแล้วตั้งตนเป็น
นายกรัฐมนตรี แล้วตั้งพรรคพวกมาเป็นสภานิติแห่งชาติทำหน้าที่แทนรัฐสภา เป็นธรรมดาเมื่อ
ทหารเป็นหัวหน้ารัฐบาลแล้ว ก็อยากเป็นรัฐบาลตลอดไปจนคนเบื่อหน่าย วันหนึ่งนักศึกษาคงเกิด
อารมณ์เบื่อนายกทหารเต็มทน จึงพิมพ์ใบปลิวเรียกร้องขอรัฐธรรมนูญจากรัฐบาลทหาร
นายกรัฐมนตรีท่านโกรธมาก จึงสั่งจับนักศึกษาที่เดินแจกใบปลิวเรียกร้องรัฐธรรมนูญทันที เมื่อ
จับแล้วคงวางแผนจะขังลี้ม แต่ผิดถนัดนักศึกษาประชาชนรวมตัวกันเหมือนมด เรียกร้องขับไล่รัฐ-
บาล ผลสุดท้ายรัฐบาลทหารชุดนั้นต้องออกจากตำแหน่งและหนีออกนอกประเทศ นี่คือ ผลของ
ความโกรธที่กระทบคนอื่น แล้วก็ย้อนมาทำลายตนเองในที่สุด

ด้วยประการฉะนี้ คณะรัฐมนตรี ผู้แทนราษฎร และผู้พิพากษา หวังความก้าวหน้าของ
ตน และความเรียบร้อยของงานในราชการ จึงประพฤติในทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วยความไม่
โกรธเถิด

8.9 อวิหิงสา การไม่เบียดเบียน

ในสมัยที่พระเจ้าแผ่นดินปกครองบ้านเมือง พระพุทธองค์ทรงบัญญัติทศพิธราชธรรมข้อ
ที่ว่าด้วยอวิหิงสา คือ ไม่ทำความเดือดร้อนให้ประชาชน สำหรับพระเจ้าแผ่นดิน เพราะพระเจ้าแผ่นดิน
เมื่อมีอำนาจมาก ก็อาจจะใช้อำนาจยึดทรัพย์สิ่งของจากประชาชนมาเป็นของตน หรือเก็บภาษี
ชนิดขูดรีดมาเข้าท้องพระคลัง เป็นต้น ลักษณะอย่างนี้เรียกว่า การเบียดเบียนประชาชนให้เดือดร้อน

ปัจจุบันนี้เหตุการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป ลักษณะการสร้างความคิดรื้อบางอย่างได้หมดไป แต่เกิดความคิดรื้อแนวใหม่ขึ้นมาแทน เช่น การยึดทรัพย์ตามอำเภอใจของผู้ปกครองหมดไป แต่เกิดความคิดรื้อแนวใหม่ต่าง ๆ เกิดขึ้นหลายหลาก ซึ่งจะขอกล่าวเป็นเรื่อง ๆ แต่ละสถาบันการปกครองไป

คณะรัฐมนตรี ในฐานะเป็นผู้ปกครองสูงสุดของข้าราชการ ไม่สนใจประเพณีพิธีราชาธรรมซ้อนนี้ ปลดปล่อยให้ข้าราชการในปกครองเข้มแข็งแก่ประชาชนอยู่เป็นประจำ จนประชาชนคิดว่าตนหมดที่พึ่ง ตัวอย่างมีมากมาย แต่ในที่นี้ขอยกตัวอย่างมาศึกษาให้เห็นการไม่ประเพณีราชาธรรมซ้อนนี้เพียงเรื่องเดียว ซึ่งเป็นเรื่องที่คณะรัฐมนตรีต้องรับผิดชอบ

เรื่องมีว่า หลายปีมาแล้ว ครอบครัวหนึ่งประกอบด้วยพ่อ แม่ และลูกสาววัยรุ่นหนึ่งคน รวมเป็นสามชีวิต ได้อพยพหนีความยากจนจากภาคอีสาน มาอยู่จังหวัดเขตภาคกลาง เพื่อหักล้างทางพง ตั้งเนื้อตั้งตัวกันใหม่ ครอบครัวนั้นได้มาถึงจังหวัดเพชรบูรณ์ เห็นป่าเขียวชอุ่ม จึงตัดสินใจจะทำไร่ข้าวโพดที่จังหวัดนี้ มีคนบอกว่าป่าทุกป่ามีเจ้าของหมดแล้ว ถ้าจะเอาก็ต้องซื้อ ครอบครัวนั้นก็ยอมซื้อ เพราะที่บ้านนั้นไม่พ่างนัก เพียงไร่ละ 100 บาท ซื้อมา 20 ไร่ สองพันบาท เจ้าของไร่ที่ขายให้นั่นเป็นจำตำรวจผู้ทำหน้าที่พิทักษ์สันติราษฎร์ของอำเภอหนึ่งในจังหวัดเพชรบูรณ์

เมื่อได้ที่ดินแล้ว สามชีวิตก็ตัดต้นไม้ปรับพื้นที่เพื่อปลูกข้าวโพด ซึ่งกว่าจะถางป่าตัดต้นไม้ใหญ่ ปรับพื้นที่ได้เสร็จครบ 20 ไร่ ก็ใช้เวลานาน หมดเงินหมดทองไปมาก เพราะขณะบุกเบิกก็มีแต่กินอย่างเดียว ไม่มีสิ่งของที่ขายนอกจากตัดไม้ทำถ่านใช้เองและขายได้เล็กน้อยเท่านั้น เมื่อทุกอย่างพร้อมแล้ว สามชีวิตก็ช่วยกันปลูกข้าวโพด ปลูกกล้วยบ้างเล็กน้อย พร้อมพืชผักอื่น ๆ สำหรับกินประจำวันในครอบครัว ข้าวโพด กล้วยที่ปลูกไปแล้ว ไม่นานเท่าไรก็แทงเม็ดแทงดินงอกขึ้นมาอย่างรวดเร็ว สามชีวิตดีใจนัก เมื่อมองเห็นผลงานของตนในบริเวณเนื้อที่ 20 ไร่ เต็มไปด้วยข้าวโพดและพืชผักอื่น ๆ เขียวชอุ่ม ทุกคนเหนื่อยมาหลายเดือน เมื่อมาเห็นความเขียวชอุ่มของข้าวโพดและต้นกล้วย ก็หายเหนื่อยต่างพากันหวังตั้งตาคอยจะขายผลิตผลที่เกิดจากน้ำพักน้ำแรงของตน ซึ่งคงไม่นานเกินรอ

ขณะที่ข้าวโพดตั้งท้อง ก็แว่วข่าวว่ามีนายทุนมาซื้อที่บริเวณที่ครอบครัวนั้นทำอยู่ หลายคนไม่สบายใจ แต่แล้วก็มีข่าวมาอีกว่าเพื่อนบ้านได้ขายที่ในราคาถูกหนีไปแล้ว เพราะถูกคุกคาม

จะเอาชีวิต แล้ววันหนึ่งเรื่องก็มาถึงครอบครัวนี้ เจ้าตำรวจคนเดิมได้มาบอกว่ามีคนมาซื้อที่บริเวณนี้ คนอื่นเขาขายกันหมดแล้วขอให้ขายให้เขาเสียแล้วไปหักล้างถางพงที่อื่นเอาใหม่ แต่ครอบครัวนี้ปรึกษากันแล้วไม่ยอมขาย เพราะมาทราบทีหลังว่าจำคนนี้เอาที่หลง คือ ป่าสงวนมาหลอกขาย ด้วยหวังว่าเมื่อผู้ซื้อทำการหักล้างถางป่าเป็นส่วนเรียบร้อยแล้ว ก็จะบีบให้ขายในราคาถูก แล้วจำคนนี้จะได้นำที่ดินที่เป็นสวนแล้วไปขายต่อซึ่งก็จะได้อะไรอย่างงาม

เพราะรู้เล่ห์เหลี่ยมของจำคนนี้ ครอบครัวนี้จึงไม่ยอมขายที่ให้เด็ดขาด ก็จะขายให้อย่างไร พวกเขาอุทิศส่วนหนึ่งความจนมา บัดนี้ ตั้งเนื้อตั้งตัวจนจะเห็นผลอยู่แล้ว ทุกคนในครอบครัวกำลังดีใจจากผลของความเห็นคิดเห็น้อย แล้วอยู่ ๆ จำคนนี้จะมาซุ่มมือเบบ มันข่มเหงน้ำใจกันจนเกินไป ทั้งสามมีความผูกพันกับที่ 20 ไร่เนี่ยมาก จึงเห็นพ้องต้องกันว่าหัวเค็ดตื่นขาดไม่ขายแน่

ท่านผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ระดับจำคนนั้น ก็เวียนมาอีกหลายครั้งทั้งปลอบ ทั้งขู่ ครอบครัวนี้ยืนกรานไม่ขาย แม้แถบนั้นจะขายหนีไปหมดแล้วก็ตาม แล้วคืนหนึ่งเป็นเวลาที่สังข์ดขณะสามชีวิตกำลังหลับกันอยู่ในกระท่อมสวน เสียงปืนก็แผดขึ้นอย่างหูดับดับใหม่ ลูกสาวของครอบครัวนี้เมื่อได้ยินเสียงปืนก็หลบไปอยู่ใต้ถุนกระท่อม ด้วยอาการอกสันขวัญหาย เมื่อเสียงปืนสงบแล้วก็แข็งใจไปดูพ่อแม่ในห้อง ภาพที่เห็นคือทั้งพ่อทั้งแม่ถูกยิงตายทั้งคู่ ความรู้สึกของสาววัยรุ่นขณะนั้นจะเป็นอย่างไรทุกคนเข้าใจดี มีดก็มีด พ่อแม่ก็ตาย กลัวก็กลัว แล้วก็ตัวคนเดียวจะหันหน้าไปพึ่งใครยามนี้ แต่ก็ไปไหนไม่ได้ เพราะห่วงศพพ่อแม่ จึงนั่งร้องไห้อยู่ข้างศพพ่อแม่จนเพื่อนบ้านที่อยู่ไกลมาดูแลเหตุการณ์ ทุกคนรู้ว่าอะไรเกิดขึ้น แล้วก็แนะนำให้ผู้เคราะห์ร้ายคนนั้นเผาศพพ่อแม่เสีย แล้วรับหนีไปอยู่อย่างอื่นให้มันมาฆ่าเสียอีกคน แล้วเรื่องก็ตกลงตามนั้น คือ ชาวบ้านช่วยกันเผาศพพ่อแม่ของหนุ่คนนั้นตามมีตามเกิด เมื่อเผาศพเสร็จเธอก็รีบไปบ้านเดิม พร้อมกับความรู้สึกที่เศร้าโศกเหลือประมาณ เพราะตอนออกจากบ้านเดิมนั้นไปพร้อมกันสามคนพ่อแม่และลูก แต่ตอนกลับมีเพียงลูกเท่านั้นกลับมาคนเดียว

ความเดือดร้อนของครอบครัวนี้เกิดขึ้น เพราะคณะรัฐมนตรีไม่ประพฤติในศัพทราชา-ธรรมข้อที่ว่าด้วยความไม่เบียดเบียนประชาชนให้เดือดร้อน ถามว่าทำไมไปยกโทษให้คณะรัฐมนตรี เพราะเป็นการกระทำของเจ้าตำรวจ ตอบว่า เพราะเจ้าตำรวจเป็นผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา

ของกรมตำรวจ กรมตำรวจขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทย นายกรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งรัฐมนตรี
มหาดไทย การที่นายกรัฐมนตรี พร้อมกับคณะรัฐมนตรีปล่อยปละละเลยให้เจ้าตำรวจ สร้างความ
เดือดร้อนให้กับประชาชนอย่างนี้ โดยไม่หาทางป้องกัน เมื่อเป็นอย่างนี้แม้จะไม่เป็นใจให้สร้าง
ความเดือดร้อนแก่ประชาชนก็เหมือนเป็นใจในประเด็นที่ว่า รู้เท่าไม่ถึงการณ์ที่ข้าราชการของตน
ทำชั่ว อย่างลืมนว่าทุกอณูของแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีมีอำนาจบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชน จะ
ปล่อยให้ประชาชนของอณูไหนเดือดร้อนไม่ได้เป็นเด็ดขาด ถ้าปล่อยให้ประชาชนเดือดร้อนเพราะ
การกระทำของใครก็ตามที่เรียกว่า คณะรัฐมนตรีไม่ประพฤติในศัพิตราชธรรมข้อนี้

ทั่วแผ่นดินไทยทุกวันนี้ มีประชาชนเดือดร้อนนับจำนวนเป็นแสนคน เพราะการข่มเหง
ของข้าราชการบ้าง คนมีเงินบ้าง โจรผู้ร้ายบ้าง ประชาชนด้วยกันบ้าง แต่ในที่นี้กล่าวมาเพียง
เรื่องเดียว เพื่อเป็นตัวอย่างเท่านั้น

รัฐสภา สถาบันนี้แม้จะเป็นสถาบันการปกครองสถาบันหนึ่ง ในสามสถาบันแต่สถาบันรัฐสภา มิได้
มีหน้าที่บริหารการบำบัดทุกข์บำรุงสุขประชาชนโดยตรง ดังนั้น สถาบันรัฐสภาจึงมีโอกาสสร้าง
ความเดือดร้อนให้ประชาชนสองทางเท่านั้น คือ ออกกฎหมายให้คณะรัฐมนตรีเก็บภาษีจากราษฎร
อย่างทารุณ และใช้อิทธิพลของตนข่มเหงรังแกประชาชน ฉะนั้น รัฐสภาถ้าจะประพฤติในราช-
ธรรมข้อนี้ก็เพียงไม่ออกกฎหมายที่รังแกประชาชน และตนเองก็ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ประ-
ชาชน แม้อย่างนี้ก็เรียกว่า รัฐสภาได้ประพฤติในศัพิตราชธรรมข้อที่ว่าด้วยความไม่เบียดเบียนแล้ว

ตุลาการ สถาบันตุลาการ มีโอกาสสร้างความเดือดร้อนให้ประชาชนทางเดียว คือ ตัดสินคดี
ความไม่เป็นธรรม บางคดีผู้ต้องหาไม่มีความผิดเลย ตำรวจหรืออัยการ ซึ่งเป็นลูกน้องของคณะ
รัฐมนตรี แกล้งหาพยานมาปรับปรำเป็นพยานในศาลว่าผู้ต้องหาผิดจริง ศาลก็ไม่รอบคอบเห็นว่า
มีพยานยืนยันก็ตัดสินว่าผู้ต้องหาผิดตัดสินจำคุก แต่เดิมคนบริสุทธิ์พอถูกจับก็หวังว่าศาลจะเป็น
ที่พึ่งได้ เพราะทนายบริสุทธิ์จริง ๆ ศาลจะต้องไม่ลงโทษตน แต่พอศาลตัดสินลงโทษคนบริสุทธิ์ คน
บริสุทธิ์คนนั้นจึงรู้ชั้ว่าในโลกนี้ไม่มีอะไรที่จะพึ่งได้เลย นักโทษที่อยู่ในคุกทุกวันนี้ จะต้องมีคน
บริสุทธิ์ประเภทนี้ปะปนอยู่ นี่คือ แนวทางที่ฝ่ายตุลาการจะสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน
ดังนั้น เมื่อฝ่ายตุลาการจะประพฤติในศัพิตราชธรรมข้อนี้ จะต้องมีความรอบคอบในการพิจารณา
คดีความ จะเชื่อเพียงพยานอย่างเดียวคงจะไม่ได้ เพราะพยานนั้นคนเราอาจจะสร้างขึ้นมาได้

ทั้งหมดที่กล่าวมา คือ การประพฤติและไม่ประพฤติในศัพทราชาธรรมข้อที่ว่าด้วยความ
ไม่เบียดเบียนของสถาบันการปกครองทั้งสาม

8.10 ชั้นดี ความอดทน

ความอดทนเป็นคุณธรรมที่มนุษย์ทุกคนต้องมี เพราะว่าคุณธรรมข้อนี้ เป็นคุณธรรมที่
สร้างอะไร ๆ ให้มนุษย์หลายอย่าง เป็นต้นว่า อยากเป็นเศรษฐีก็ต้องมีความอดทนเป็นพื้นฐานใน
การทำงาน อยากรจะเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ก็ต้องมีความอดทน เพียงคนธรรมดาทั่วไปยังมีความ
จำเป็นต้องมีคุณธรรม คือ ความอดทน จะป่วยกล่าวไปไปถึงผู้ปกครองประเทศ ซึ่งต้องมีการกิจ
มากมาย ดังนั้น ความอดทนจึงจำเป็นอย่างยิ่งของผู้ปกครองบ้านเมือง

ได้กล่าวไว้ในบทที่สี่ ในเรื่องความอดทนของพระเจ้าแผ่นดินว่ามีสองลักษณะคือ
อดทนเพราะกลัว กับ อดทนเพราะมีคุณธรรม ซึ่งจะไม่กล่าวซ้ำอีกในที่นี้ สำหรับปัจจุบันนี้ สถาบัน
ทั้งสามเป็นผู้ปกครองบ้านเมือง จึงจำเป็นจะต้องสร้างความอดทนให้เกิดในตนทุกคน ไม่ว่าจะ
เป็นคณะรัฐมนตรี รัฐสภา และตุลาการ ล้วนต้องมีคุณธรรมข้อนี้ขึ้น ถ้าไม่มีความอดทน ย่อม
ก่อผลเสียทั้งส่วนตัวและการปกครอง ซึ่งในเรื่องนี้จะแยกกล่าวแต่ละสถาบันไป

คณะรัฐมนตรี เฉพาะในเมืองไทยสถาบันนี้ดูเหมือนจะต้องอดทนเป็นพิเศษ เพราะมีเรื่องต้องทำ
ให้ออดทนอยู่เสมอ คือ ทุกวันนี้ประเทศเพิ่งมีโอกาสพ้นจากอำนาจทหาร มีรัฐบาลพลเรือนมา
จากการเลือกตั้ง แต่ทหารก็ยังแสดงอำนาจอยู่ทำนองว่า ถึงฉันไม่เป็นรัฐบาล แต่เมื่อฉันต้องการ
อะไร รัฐบาลต้องจัดการให้ บางทีวิทยุทหารก็ออกมาโจมตีรัฐบาล คณะรัฐมนตรีก็คงโกรธ แต่
ไม่กล้าโต้ตอบ เพราะกลัวเขาจะมาบีบอำนาจเอา และคณะรัฐมนตรีก็คิดปลอบใจตัวเองว่า ต้อง
ยอมเขาไปก่อน เพื่อประคองระบบประชาธิปไตยเอาไว้ ความอดทนที่คณะรัฐมนตรีมีในลักษณะนี้
เป็นความอดทนเพราะกลัว

สำหรับความอดทนอดกลั้นที่คณะรัฐมนตรีปฏิบัติเป็นคุณธรรมก็มีอยู่เรื่องหนึ่ง คือ อดกลั้น
ต่อกรกล่าวหาของหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์บางฉบับไม่ชอบรัฐบาล ไม่ชอบรัฐมนตรี ก็หาทาง
กล่าวโจมตี ทั้งที่ไม่มีมูลความจริง บางครั้งคณะรัฐมนตรี ทำงานได้ดีเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ
แต่หนังสือพิมพ์ไม่ชอบคณะรัฐบาลชุดนี้ ก็เขียนบทความทำนองว่า ความดีเรื่องนี้ไม่ใช่คณะรัฐมนตรี

ชุดนี้ทำคณะรัฐมนตรีชุดก่อนทำไว้ ถ้าสมมติว่า ผลงานที่เป็นความดีนั้นคณะรัฐมนตรีชุดนี้ทำขึ้น แล้ว สื่อมวลชนมาพูดทำนองลบหล้างความดีของเขาเสียเช่นนี้ คณะรัฐมนตรีจะมีความรู้สึกอย่างไร ก็ คงต้องอดทนอดกลั้น จะไปต่อว่าต่อขานก็จะถูกหาว่า ทำดีเอาหน้า เลยต้องอดกลั้นความรู้สึกนั้น ไว้ภายใน คณะรัฐมนตรีกับสื่อมวลชน จึงมักจะไม่เป็นมิตรกันมากมายนัก เพราะบางทีคณะรัฐมนตรี ทำไม่ดี สื่อมวลชนตำหนิ คณะรัฐมนตรีก็โกรธอีกเหมือนกัน

ทั้งหมดที่กล่าวมา คือ ตัวอย่างของการมีศัพิตราชาธรรมข้อที่ว่าด้วยความอดทนของ คณะรัฐมนตรี ซึ่งตัวอย่างที่ยกมานั้น เป็นตัวอย่างเฉพาะบางเรื่องให้เห็นกันง่าย ๆ แต่ความจริง คณะรัฐมนตรี ต้องมีความอดทนมากมายกว่านั้น ถ้าจะพูดโดยสรุปแล้วก็คือ คณะรัฐมนตรีต้องมีความอดทนในการบริหารงานบ้านเมือง เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชนทั่วประเทศ นี่คือนิยามลักษณะการประพฤติในศัพิตราชาธรรมข้อนี้

รัฐสภา แม้จะเป็นสถาบันออกกฎหมาย ซึ่งไม่ต้องใช้ความอดทนบริหารงานบ้านเมืองก็ตาม แต่ก็ ต้องใช้ความอดทนในการเข้าพบประชาชนเพื่อสืบถามความทุกข์ความเดือดร้อนของประชาชน มา เสนอให้คณะรัฐมนตรีช่วยแก้ไข การออกไปพบประชาชน จำเป็นต้องมีความอดทนเหมือนกัน เพราะถ้าไม่มีความอดทนแล้ว ก็จะเอาแต่ความสบาย การที่เอาแต่ความสบายไม่มีความอดทน ไปพบชาวบ้าน ก็จะเกิดผลเสีย คือ ไม่รู้ความทุกข์ยากของชาวบ้าน เมื่อชาวบ้านเดือดร้อน ผู้แทนไม่มาช่วยแก้ไข ชาวบ้านก็เสื่อมความนิยม เมื่อชาวบ้านเสื่อมความนิยม สัมมัตไปตกลง สัมครอีก ชาวบ้านก็จะไม่เลือกแล้ว นี่คือนิยามโทษของการไม่ประพฤติในศัพิตราชาธรรมข้อที่ว่าด้วยความอดทนของรัฐสภา

ตุลาการ สถาบันนี้ในหน้าที่ราชการแล้ว คงจะไม่ต้องใช้ความอดทนมากนัก เพราะทำหน้าที่เพียง พิจารณาความผิดถูกของคดีที่ขึ้นมาสืบศาล ดังนั้น ความอดทนจึงจำเป็นต้องใช้เฉพาะในการ พิจารณาคดีความให้เที่ยงธรรมอย่างเดียว ไม่ต้องไปดูความสุขทุกข์ของคนอื่น ๆ เหมือนคณะรัฐ-มนตรีและรัฐสภา เมื่อว่าโดยรูปธรรม การบำเพ็ญขันติธรรมของผู้พิพากษา ก็คือ อดทนนั่งพิจารณา คดีความบนบัลลังก์ อดทนในการใช้เวลาพิจารณาคดีความอย่างละเอียดถี่ถ้วน ไม่รวบรัดการ พิจารณาคดี ซึ่งจะก่อให้เกิดเสียความเป็นธรรมได้

ทั้งหมดที่กล่าวมา คือ การประพฤติศัพิตราชธรรมข้อที่ว่าด้วยขันติ ความอดทนของ
คณะรัฐมนตรี รัฐสภา และตุลาการ

8.11 อวิโรธนะ ความหนักแน่นในธรรม

ได้กล่าวไว้ในบทที่สี่ ตอนว่าด้วยความหนักแน่นของพระเจ้าแผ่นดินว่า พระเจ้าแผ่นดิน
นั้นมีพระบรมราชโองการเป็นอาวุธ เพราะเพียงพระบรมราชโองการ คนเป็นมากก็สิ้นชีวิตได้
ที่กล่าวไว้เช่นนั้น ก็เพื่อจะกล่าวต่อไปว่า พระเจ้าแผ่นดินต้องมีพระทัยหนักแน่น ผู้หนึ่งผู้ใดจะ
อาศัยพระเจ้าแผ่นดินฆ่าคนที่ตนไม่ชอบไม่ได้ แต่ถ้าพระเจ้าแผ่นดินไม่มีพระทัยหนักแน่น ใครเพ็ดทูล
ว่ามีผู้คิดร้ายต่อราชบัลลังก์ ก็จะจับประหารเสีย เพื่อไม่ให้เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้น พระพุทธองค์
จึงวางคุณธรรมให้พระเจ้าแผ่นดินปฏิบัติ คือ ความหนักแน่นในธรรม

ในปัจจุบันนี้ คณะรัฐมนตรี รัฐสภา และตุลาการ ปกครองบ้านเมืองแทนพระเจ้าแผ่นดิน
ดังนั้น ท่านเหล่านี้จึงต้องมีความหนักแน่นในการปกครองบ้านเมือง

คณะรัฐมนตรี ลักษณะความหนักแน่นของคณะรัฐมนตรี ก็คือ มติของคณะรัฐมนตรีที่ออกมา จะต้อง
เป็นมติที่ยืนอยู่บนความถูกต้อง มติอย่างไร เรียกว่า ยืนอยู่บนความถูกต้อง มติที่ออกมาเพื่อประ-
โยชน์ของคนกลุ่มใหญ่ และมติที่ยืนอยู่บนความถูกต้องของกฎหมายและศีลธรรม มติอย่างนี้เรียกว่า
มติที่ถูกต้อง

แต่มติที่ยืนอยู่บนผลประโยชน์ของพรรคพวกของตน มติที่เอนเอียงไปจากกฎหมาย มติ
เหล่านี้ถ้าออกมาจากคณะรัฐมนตรี ก็แสดงว่าคณะรัฐมนตรีไม่ประพฤติในศัพิตราชธรรมข้อที่ว่า
ด้วยความหนักแน่น

งานบางอย่าง คณะรัฐมนตรีหึงกฎหมายเสีย กลับไปยึดมติของคนจำนวนหนึ่งมาปฏิบัติ
ตัวอย่างเช่น คนจนเข้าไปบุกกรุกป่าสงวน เพื่อทำเกษตรเลี้ยงครอบครัว เมื่อคนหนึ่งเข้าไปทำได้
เจ้าหน้าที่ไม่จับกุม อีกคนหนึ่งก็เข้าไปทำบ้าง เมื่อมีจำนวนมากขึ้นเป็นหมื่น ๆ ราย เจ้าหน้าที่ต้อง
รายงานมายังคณะรัฐมนตรี เพื่อสั่งการ คณะรัฐมนตรีแทนที่จะสั่งการตามกฎหมาย กลับมีมติให้
คนเหล่านั้นทำกินในที่เหล่านั้นได้ แต่ไม่ให้เอกสารสิทธิ์ หรือให้เอกสารสิทธิ์แต่ไม่มีสิทธิ์จำหน่าย
จ่ายโอน นี่คือ ความไม่หนักแน่นของคณะรัฐมนตรี

ถามว่า การให้คนจนมีที่ดินทำกินไม่ดีหรือ ตอบว่าดี ถามว่าเมื่อใด ทำไมจึงกล่าวว่า คณะรัฐมนตรีไม่หนักแน่นแล้ว ตอบว่า ที่ว่าไม่หนักแน่นก็เพราะไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย โอนไปเอน มาตามเสียงชู้ของคนบางกลุ่ม ถามว่าเมื่อเป็นเช่นนี้จะให้รัฐทำอะไร ถ้าเอากฎหมายไว้ ก็ ต้องให้คนจนเหล่านี้เดือดร้อน ถ้าจะช่วยคนจนก็ต้องเลียงกฎหมายอย่างนี้

ตอบว่า คณะรัฐมนตรีต้องหาต้นเหตุว่า ทำไมคนเหล่านี้จึงไปยึดป่าสงวน เมื่อค้นหา ต้นเหตุจะพบว่า เพราะพวกเขาไม่มีที่ดินทำกิน หาเหตุต่อไปว่าทำไมพวกเขาจึงไม่มีที่ดินทำกิน ก็จะพบเหตุสองประการที่ทำให้เขาไม่มีที่ดินทำกิน เหตุสองประการนั้นคือ หนึ่ง เพราะคนรวยถือ ครองที่ดินคนละเป็นพันไร่ เป็นหมื่นไร่ คนจนจึงไม่มีที่ดินทำกิน สอง เพราะที่ดินสำหรับทำกินมี เท่าเดิม กล่าวคือ สมัยเมื่อ 20 ปีมาแล้ว มีที่ทำกินเท่าไร ปัจจุบันนี้ประชาชนเพิ่มเป็นสิบ ๆ ล้าน ที่ดินก็เท่านั้น เพราะเหตุนี้ คนจนซึ่งเกิดใหม่จึงไม่มีที่สำหรับทำกิน

เมื่อพบต้นเหตุแล้ว คณะรัฐมนตรีต้องแก้ที่ต้นเหตุทั้งสองนั้น สำหรับต้นเหตุข้อที่หนึ่ง คณะรัฐมนตรีต้องเสนอกฎหมายทำการปฏิรูปที่ดิน ให้แต่ละคนมีที่ดินไม่เกินคนละห้าสิบไร่หรือร้อยไร่ สำหรับคนที่ไม่มีที่ดินเป็นพันไร่ หมื่นไร่ รัฐต้องออกกฎหมายซื้อคืนมาในราคาพอสมควร แล้วนำมา ขายแบบผ่อนส่งให้คนจนที่ไม่มีที่ดินคนละไม่เกินห้าสิบไร่หรือร้อยไร่ ถ้าแก้สาเหตุข้อหนึ่งนี้ไม่ได้ หรือแก้แล้วที่ดินยังไม่พอแก่คนในประเทศ คณะรัฐมนตรีต้องเสนอกฎหมายเพิกถอนป่าสงวน แล้ว นำที่ดินเหล่านั้นมาแจกประชาชน การแก้ปัญหทั้งสองนี้ ต้องแก้อย่างจริงจัง ไม่ใช่แก้แบบสักว่า ทำหรือแก้ปัญหาแบบทำให้คนรู้ว่าฉันทำนะมิได้หนึ่งดูตาย แต่ไม่สำเร็จสักที

เมื่อคณะรัฐมนตรีแก้ปัญหทั้งสองนี้แล้ว ก็คงจะไม่มีปัญหาเรื่องปล่อยให้คนบุกรุกป่า สงวนอีกเป็นแน่

รัฐสภา สถาบันนี้โดยส่วนรวมแล้ว ไม่ได้ทำหน้าที่บริหาร การกระทบกระทั่งจึงมีน้อย จึงไม่มีความจำเป็นจะต้องมีความหนักแน่นในระบบสถาบัน แต่ในระบบส่วนตัวแล้ว แต่ละคนต้องมีความหนักแน่นในธรรม เป็นต้นว่าประธานรัฐสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎร ในขณะที่ทำการประชุม ต้องหนักแน่น ถ้าไม่หนักแน่นคงจะคณินัยคนเป็นร้อย ๆ คนไม่ได้

ตุลาการ สถาบันนี้มีหน้าที่ลงโทษคนทำผิดกฎหมายให้เช็ดหลาย จะได้ไม่ทำอีกต่อไป ดังนั้น ผู้พิพากษาแต่ละคน ต้องมีความหนักแน่น เพราะถ้าไม่หนักแน่น เกิดมีผู้ทำผิดตัดสินบนผู้พิพากษา เพื่อหวังชนะคดี ผู้พิพากษายอมรับสินบน แล้วตัดสินให้คนผิดชนะคดี ความเดือดร้อนก็จะเกิดขึ้นมากมาย ประชาชนทั้งหลายก็จะมองว่าสถาบันนี้ เป็นที่พึ่งของประชาชนไม่ได้ คนทำผิดก็จะทำผิดต่อไป เพราะตัวมีเงินไว้แก้คดี เมื่อเป็นเช่นนี้ ความเดือดร้อนก็จะขยายขึ้นไปเรื่อย ๆ ดังนั้น เพื่อหวังความสงบ ผู้พิพากษาต้องประพฤติในศัพทราชธรรมข้อที่ว่าด้วยความหนักแน่นนี้

ทั้งหมดที่กล่าวมา คือ การประพฤติในศัพทราชธรรมในข้อวิโรธนะของคณะรัฐมนตรี รัฐสภา และตุลาการ

8.12 บทสรุป

คณะรัฐมนตรี รัฐสภา และตุลาการ ผู้ทำหน้าที่ปกครองประชาชน จะต้องประพฤติในศัพทราชธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติไว้ กล่าวคือ ต้องให้ทานแก่คนยากจนในประเทศ ต้องมีศีลห้า เพื่อเสริมความศรัทธาผู้อยู่ใต้ปกครอง ต้องเสียสละผลประโยชน์ของตนเพื่อส่วนรวม ต้องมีความซื่อตรงจริงใจในการปกครอง เพื่อให้ทุกคนได้รับความสุขกันทั่วหน้า ต้องประพฤตินอ่อนโยนต่อประชาชน ต้องรักษากฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อให้ผู้อยู่ใต้ปกครองเกิดความเกรงกลัว ไม่กล้าทำผิดกฎหมาย ต้องเป็นผู้ไม่โกรธง่าย มีความรักต่อประชาชน ต้องไม่สร้างความเดือดร้อนให้ประชาชน ด้วยการรีดภาษีหรือข่มเหง รังแก ด้วยอำนาจหน้าที่ของตน ต้องมีความอดทนในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ประชาชน และต้องมีความหนักแน่นในธรรมในการปกครองบ้านเมือง ไม่โอนอ่อนไปตามความประสงค์ของใครคนใดคนหนึ่ง ซึ่งผิดกฎหมาย

คำถามประจำบทที่ 8

1. พุทธพยากรณ์ที่ว่า "ต่อไปคนสกุลเลว ๆ จะมีอำนาจในแผ่นดิน" ท่านเข้าใจอย่างไร และความเข้าใจของท่านนั้น บัดนี้ เกิดเหตุการณ์นั้นหรือยัง จงชี้แจงตามที่ท่านเข้าใจ
2. การให้ท่านเป็นประโยชน์ต่อการปกครองอย่างไร จงอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ
3. ท่านจงยกตัวอย่างให้เห็นความจริงว่าระหว่างผู้ปกครองที่มีศีลห่ากับไม่มีศีลห่า จะทำให้เกิดผลดีและผลเสียต่อส่วนตัวและส่วนรวมอย่างไร จงอธิบาย
4. หากมีคำถามท่านว่า รัฐมนตรี ต้องประพฤติในทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วยทานและการเสียสละ ท่านจะอธิบายให้เห็นความแตกต่างระหว่างท่านกับการเสียสละอย่างไร จงอธิบายมาดู
5. จงอธิบายความเสียสละ ความซื่อตรง และความอ่อนโยน ของคณะผู้ปกครองดังต่อไปนี้
 1. คณะรัฐมนตรี
 2. รัฐสภา
 3. ตุลาการ
6. จงอธิบายผลเสียของการที่ผู้ปกครองไม่มีความเสียสละ ไม่ซื่อตรง และความไม่อ่อนโยน มาดูพอให้เห็นเป็นตัวอย่าง
7. การที่ข้าราชการกล้าทุจริต และประชาชนที่มีเงินไม่เกรงกฎหมาย เป็นเพราะสถาบันใดบกพร่อง และการที่สถาบันนั้นบกพร่อง อยากทราบว่าบกพร่องเพราะไม่มีทศพิธราชธรรมข้อใด จงอธิบายให้เห็นจริง
8. ระหว่างรัฐมนตรีซีโกรธ กับรัฐมนตรีมีเมตตา จะมีผลกระทบต่อการปกครองบ้านเมืองอย่างไรบ้างหรือไม่ และถ้ามีจะมีผลกระทบแตกต่างกันอย่างไร จงอธิบายตามที่ท่านเข้าใจ
9. ท่านมีประสบการณ์ที่คณะรัฐมนตรี รัฐสภา และตุลาการ ขาดทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วยความไม่เบียดเบียนประชาชนหรือไม่ ถ้ามีจงเล่ามาว่าทำความเดือดร้อนให้ประชาชนอย่างไร
10. จงอธิบายผลดีของการที่คณะรัฐมนตรี รัฐสภา และตุลาการ ประพฤติในทศพิธราชธรรมข้อต่อไปนี้มาพอเข้าใจ
 1. มีความอดทน
 2. มีความหนักแน่นในธรรม